

Raspodjela bogatstva - usporedba država u tranziciji s nerazvijenim zemljama

Jelković, Ljubica

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:861872>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

LJUBICA JELKOVIĆ

**RASPODJELA BOGATSTVA: USPOREDBA DRŽAVA
U TRANZICIJI S NERAZVIJENIM ZEMLJAMA**

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

LJUBICA JELKOVIĆ

**RASPODJELA BOGATSTVA: USPOREDBA DRŽAVA
U TRANZICIJI S NERAZVIJENIM ZEMLJAMA**

Završni rad

JMBAG: 0111125176

Ljubica Jelković, redoviti student

Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Broj indeksa: 4010-E,

Predmet: Ekonomska sociologija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Marketinško upravljanje

Mentor: doc. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ljubica Jelković, kandidat za prvostupnika ekonomije, smjera marketinški praktikum, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, rujan 2019. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Ljubica Jelković**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**RASPODJELA BOGATSTVA: USPOREDBA DRŽAVA U TRANZICIJI S NERAZVIJENIM ZEMLJAMA**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2019.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. RASPODJELA BOGATSTVA I BORBA PROTIV SIROMAŠTVA	3
2.1. Teorijske odrednice raspodjele bogatstva.....	3
2.2. Nejednakost ekonomske raspodjele bogatstva u svijetu.....	6
2.3. Problematika nejednakosti bogatstva.....	7
2.4. Uzroci nejednakosti bogatstva.....	8
2.5. Raspodjela bogatstva i siromaštvo u Hrvatskoj.....	9
3. RASPODJELA BOGATSTVA I NEJEDNAKOST U ZEMLJAMA TRANZICIJE	13
3.1. Nejednakost u tranzicijskim zemljama.....	14
3.2. Siromaštvo u tranzicijskim zemljama.....	17
4. RASPODJELA BOGATSTVA I NEJEDNAKOST U NERAZVIJENIM ZEMLJAMA	24
4.1. Siromaštvo u nerazvijenim zemljama.....	25
4.2. Nejednakost dohotka u nerazvijenim zemljama.....	30
5. KOMPARATIVNA ANALIZA RASPODJELE BOGATSTVA U TRANZICIJSKIM I NERAZVIJENIM ZEMLJAMA	33
6. ZAKLJUČAK	42
LITERATURA	44
POPIS TABLICA	47
POPIS SLIKA	48
POPIS GRAFIKONA	59
SAŽETAK	50
SUMMARY	51

1. UVOD

U suvremenim globalnim uvjetima današnjeg svijeta sve je više prisutna ekonomska polarizacija između zemalja svijeta. Svjetsko blagostanje i raspodjela bogatstva u svijetu često je izraženo u obliku pojmova poput gladi, siromaštva, dostupnost vode i količine materijalnih dobara, dostupnost egzistencijalnih uvjeta za život poput stambenih jedinica, energenata, čistoća okoliša i zraka, dostupnost radnih mjesta, zdravstva, obrazovanja, kulturnih usluga i slično.

U svijetu je pojava globalizacije, kao procesa povezivanja i osnaživanje međuzavisnosti zemalja svijeta dovela do ekonomske polarizacije, odnosno ekonomskog usmjerenja svjetskog bogatstva na suprotne strane: na razvijene i nerazvijene zemlje. Zemlje u tranziciji su se javile u ovom kontekstu kao one zemlje koje se nalaze na prijelazu iz socijalističkog komandnog u kapitalističko i slobodno tržišno gospodarstvo. Upravo su te zemlje poveznica između krajnje bogatih i razvijenih te krajnje siromašnih ili nerazvijenih zemalja.

Raspodjela svjetskog bogatstva ukazuje na stupanj jaza između bogatih i siromašnih zemalja svijeta, gdje prisutna polarizacija precizno definira, sukladno ekonomskim pokazateljima, koje su zemlje bogate, a koje siromašne. Tranzicijske zemlje predstavljaju sponu i ravnopravni teren između ovih dvaju krajnosti, a dobile su takav status jer su u njima nastupile gospodarske krize zbog pada komunističkog sustava, a ove zemlje teže postati kapitalno – intenzivne na način da uvođenjem inovacija, znanja i modernizacije u svoj gospodarski sustav premoste društveno – ekonomski jaz između bogatih i siromašnih u vrlo kratkom vremenu.

Predmet istraživanja ovoga završnog rada je raspodjela bogatstva u svijetu između nerazvijenih zemalja i onih u tranziciji, čime će se, uz pomoć dokazivih ekonomskih pokazatelja društvene i ekonomske nejednakosti u ovim zemljama, doći do spoznaje o stanju društvenog blagostanja u navedenim zemljama i načina disperzije proizvodnje i BDP – a kao osnovnog pokazatelja raspodjele bogatstva.

Cilj rada je komparativnom analizom raspodjele bogatstva u tranzicijskim i nerazvijenim zemljama analitički izvršiti misaonu komparaciju raspodjele bogatstva te isto prikazati pojedinačno za tranzicijske i nerazvijene zemlje, da bi se mogli izvesti zaključci o postojećem i budućem stanju raspodjele bogatstva te uvidjeti razlike između navedenih zemalja.

Svrha završnog rada jest, po izvršenoj analizi raspodjele bogatstva između tranzicijskih i nerazvijenih zemalja ukazati na važnost stupnja bogatstva koje posjeduje određena zemlja i dati zaključke za buduće ekonomske perspektivne procese koji mogu unaprijediti bogatstva ovih zemalja, mjerenih BDP – om, u smjeru prema snažnom gospodarskom razvoju i jednakomjernoj disperziji ukupne proizvodne istraženih zemalja.

Struktura rada podijeljena je na šest zasebnih dijelova koji čine međusobno povezanu cjelinu. U uvodnom dijelu, dana je uvodna riječ o problematici raspodjele bogatstva o kojem će u radu biti riječ, prikazan je predmet, svrha i cilj istraživanja, struktura rada te znanstveno – istraživačke metode. Drugi dio rada teorijski obrađuje raspodjelu bogatstva i borbu protiv siromaštva, gdje će se prikazati teorijske odrednice raspodjele, ekonomska nejednakost u svijetu, problemi i uzroci nejednakosti te prikaz iste problematike u Hrvatskoj. U trećem dijelu će se prikazati raspodjela bogatstva i nejednakost u zemljama tranzicije, gdje će se aplikativno obraditi nejednakost i siromaštvo tranzicijskih zemalja. U četvrtom dijelu će se prikazati raspodjela bogatstva i nejednakost u nerazvijenim zemljama, gdje će se također aplikativno obraditi nejednakost i siromaštvo nerazvijenih zemalja. Peti dio obuhvaća komparativnu analizu raspodjele bogatstva u dvjema navedenim grupama zemalja, da bi se moglo usporediti stanje gospodarstva istih. U zaključnom dijelu će biti data završna misao autorice o istraženju temi koja će predstavljati znanstveni doprinos istraživanju nejednakosti i raspodjeli bogatstva u dvjema navedenim skupinama zemalja.

U radu su, u različitim kombinacijama, primijenjene sljedeće znanstveno – istraživačke metode: metoda deskripcije, komparativa ,metoda, povijesna metoda, metode generalizacije i apstrakcije, metode analize i sinteze te induktivna i deduktivna metoda.

2. RASPODJELA BOGATSTVA I BORBA PROTIV SIROMAŠTVA

Brzi gospodarski i društveni razvoj u uvjetima globalizacije doveo je do snažne ekonomske polarizacije zadnjih desetljeća, koja je svijet podijelila na bogate i siromašne te produbila jaz između razvijenih i nerazvijenih zemalja. BDP, kao osnovni pokazatelj ukupne produktivnosti neke zemlje i njegova jedinična podjela po glavi stanovnika je osnovna mjera raspodjele bogatstva u svijetu i mjera je stope siromaštva među zemljama.

Siromaštvo i podjela nacionalnog bogatstva su aktualne teme današnjice koje ukazuju na stupanj egzistencijalne postojanosti i života stanovništva svijeta. Raspodjela bogatstva dijeli zemlje na periferiju, jezgru i poluperiferiju svijeta, u čije se skupine svrstavaju razvijene, nerazvijene i tranzicijske zemlje.

Siromaštvo podrazumijeva nedostatak osnovnih materijalnih sredstava za život, kao i nedostatak osnovnih egzistencijalnih uvjeta stanovništva, poput stambenih jedinica, vode, energenata te dostupnosti zdravstvenih usluga. Slično tomu, raspodjela bogatstva (eng. distribution of wealth) predstavlja uporabu ukupnog imetka neke zemlje, odnosno njezina BDP – a unutar cjelokupne društvene zajednice na svjetskoj razini. U ovom slučaju raspodjela bogatstva nema status dohotka kao takvog jer se na bogatstvo zemlje gleda kao na stupanj blagostanja i količinu imetka, kao i raspodjelu vlasništva nad dobrima, a ne kao na ukupna primanja koja neka zemlja ostvaruje.

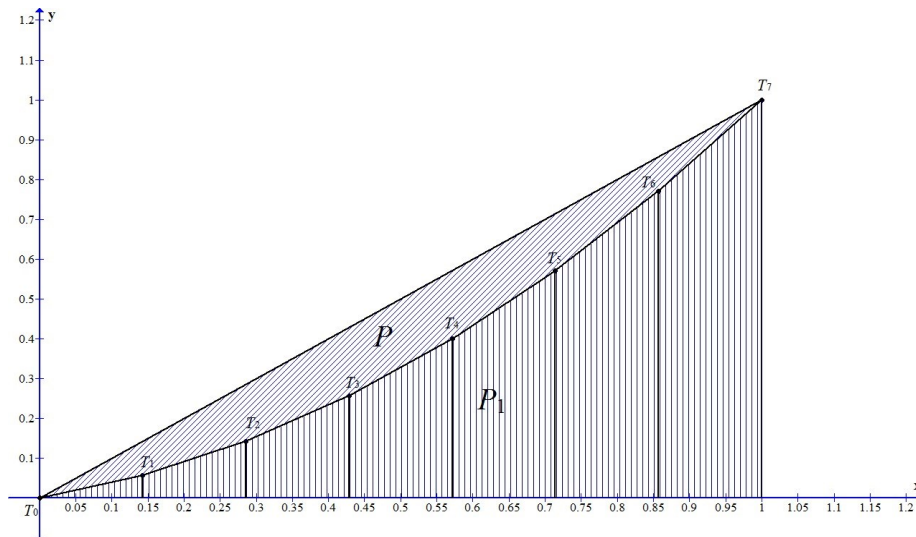
U ovom poglavlju bit će riječi o teorijskim odrednicama raspodjele bogatstva, nejednakosti ekonomske raspodjele bogatstva u svijetu, o problematici i uzrocima nejednakosti bogatstva te će biti prikazana raspodjela bogatstva i siromaštvo u Hrvatskoj.

2.1. Teorijske odrednice raspodjele bogatstva

Suvremene zemlje u svom razviju podrazumijevaju jednaka ljudska, politička, društvena i ekonomska prava za cijelo svoje stanovništvo. Međutim, u području ekonomskog statusa javljaju se velike razlike unutar društvenih skupina (Benić, 2001.). Takve razlike uključuju razlike u visini njihova dohotka koji zarađuju, kao i

razlike u društvenom statusu. Benić (2001) ukazuje na činjenicu kako se stupanj nejednakosti izražava odnosom postotka stanovništva i postotkom njegova dohotka. Stupanj nejednakosti se izražava Lorenzovom krivuljom koja pokazuje odnos dohotka i stanovništva, gdje se na vertikalnoj osi – apscisi, prikazuje postotak stanovništva, dok se na okomitoj osi – ordinati, prikazuje postotak dohotka. Ovom tehnikom se prikazuje analiza raspodjele dohotka neke zemlje, a krivulja je ime dobila po ekonomistu M. O. Lorenzu, koji ju je prvi predložio kao sredstvo mjerenja nejednakosti dohotka. Izvodi se tako što se na jednoj osi prikazuju kumulativni postoci populacije (kućanstva), a na drugoj osi kumulativni postoci dohotka poredani od najnižega prema najvišemu (Proleksis enciklopedija, 2019.).

Slika 1. Lorenzova krivulja

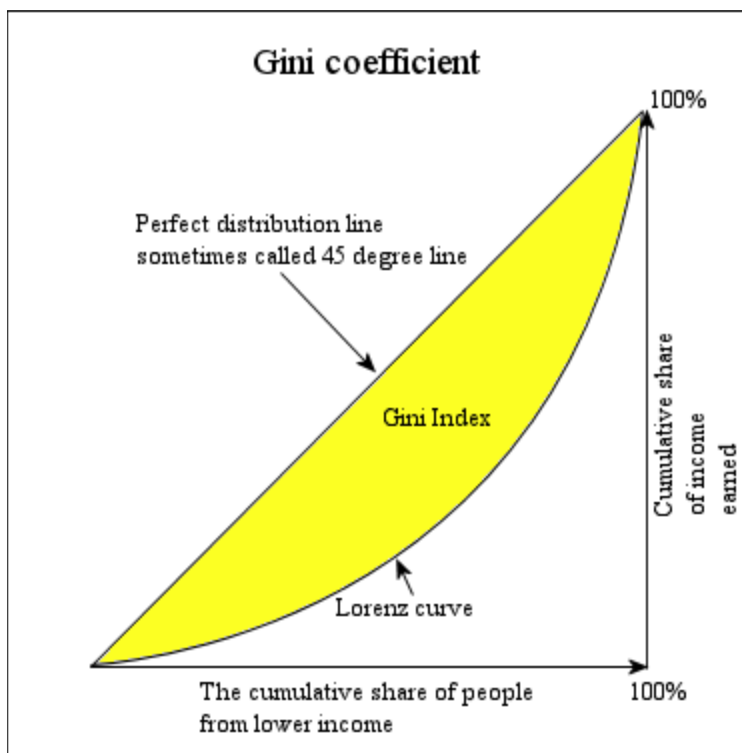
Izvor: Kovačić, B. et. al. (2016): Lorenzova krivulja i o Ginijevom koeficijentu koncentracije, Hrvatski matematički elektronički časopis, dostupno na <http://e.math.hr/category/klju-ne-rije-i/lorenzova-krivulja>, pristupljeno 11.07.2019.

Slika 1. prikazuje Lorenzovu krivulju, koja najpreciznije opisuje raspodjelu bogatstva. Kada bi dohoci zemalja bili apsolutno ravnomjerno raspoređeni, odnosno kada bi se postoci stanovništva i raspodijeljenog dohotka međusobno poklapali, Lorenzova krivulja bi bila identična s dijagonalom kvadrata (Benić, 2001.). kada bi raspodjela bila apsolutno neravnomjerna, odnosno kada bi mali broj ljudi raspolagao svim bogatstvom, tada bi Lorenzova krivulja ležala pod pravim kutom i naslanjala se na osnovicu i visinu kvadrata (Benić, 2001.). Dakle, krivulja realne raspodjele dohotka se nalazi između krivulje apsolutne jednakosti i apsolutne nejednakosti (Mankiw, 2006.). Može se zaključiti da ako je raspodjela bogatstva što više

ravnomjernija, to je Lorenzova krivulja bliže dijagonali, a što je raspodjela bogatstva neravnomjernija, to se Lorenzova krivulja sve više udaljava od dijagonale.

Osim Lorenzovom krivuljom, nejednakost bogatstva izražava se i Ginijevim koeficijentom, koji je jednak površini između stvarne krivulje nejednakosti i krivulje apsolutne jednakosti dohotka pomnoženoj s dva (Kovačić et. al, 2016.). Ginijev koeficijent raste s porastom nejednakosti dohotka. On se iskazuje omjerom veličine između 0 i 1, gdje je grafički brojnik područje između Lorenzove krivulje distribucije i linije jednolike distribucije, dok je nazivnik područje ispod linije jednolike distribucije (Kovačić et. al., 2016.).

Slika 2. Ginijev koeficijent unutar Lorenzove krivulje

Izvor: Law and Democracy in Latin America (2019): Gini definition, dostupno na https://www.laits.utexas.edu/lawdem/unit03/reading2/Gini_definition.html, pristupljeno 11.07.2019.

Raspodjela bogatstva u zemljama je različita, a ovisi o njihovoj društvenoj i ekonomskoj strukturi. Danas je u svijetu zastupljena neravnomjerna raspodjela bogatstva, gdje je prisutan veći stupanj nejednakosti nego što je to slučaj s raspodjelom dohotka. Zbog te nejednakosti javlja se siromaštvo kao posljedica, pogotovo u nerazvijenim zemljama. Razvijene zemlje imaju manji stupanj nejednakosti u raspodjeli nego tranzicijske zemlje (Mankiw, 2009.), a razlog je tomu što razvijene zemlje snažno ulažu u svoje razvojne potencijale svoga gospodarstva,

dok tranzicijske zemlje tek primjenjuju inovacije, znanje i modernizaciju da bi dosegle standard razvijenih zemalja.

2.2. Nejednakost ekonomske raspodjele bogatstva u svijetu

Ekonomska nejednakost je obilježje svjetske globalne ekonomije te se očituje različitim položajem ljudi unutar društvene i ekonomske distribucije u odnosu na dohodak, status, plaćanje i bogatstvo. Sam ekonomski položaj pojedinca u nekoj zemlji uvjetovan je njegovom dobi, spolu, starošću, visinom dohotka, ali i o nacionalnoj pripadnosti. To se promatra pomoću vidljive ekonomske nejednakosti između bogatih i siromašnih jer je vrlo očito da pojedinci iz bogatijih društvenih slojeva putem ekonomskih transakcija postižu mnogo više nego oni siromašniji. Razlike u dohotku su temeljna odrednica ekonomske nejednakosti među pojedincima, a javlja se i oblik nejednakosti gdje je različito omogućen pristup pojedinom stanovništvu prema obrazovanju, zdravstvenim uslugama i drugim potrebama koje im pruža zemlja. Svim ovim ograničenjima se pojedini skupinama ograničava mogućnost da pristupe određenim dobrima i uslugama po načelima tržišne ekonomije.

Nejednakost u raspodjeli ekonomskog bogatstva tako predstavlja razlike između ekonomskih varijabli koje posjeduju pojedinci u nekoj skupini. Teorija razvoja tako prati nejednakosti u životnom standardu kao što su nejednakosti u prihodima odnosno bogatstvu, zdravlju i ishrani dok se glavne debate koncentriraju na ove dvije spomenute perspektive, nejednakim prilikama kao što je nejednak pristup obrazovanju ili zapošljavanju te nejednakost ekonomskih transakcija u različitim materijalnim dimenzijama ljudskog života kao što su visina prihoda, obrazovna postignuća, zdravstveni status i slično (Svjetski program za hranu, 2019.).

Stajalište je svjetskih čelnika da je raspodjela bogatstva u svijetu velike u okviru nejednakosti. Stoga se, promatrajući nejednakost, u njegovu pojavnom obliku javljaju tri vrste (Economic online, 2019):

- a) Nejednakost dohotka podrazumijeva nejednaku distribuciju dohotka među stanovništvom – ovdje dohodak ne predstavlja samo novac primljen iz plaćanja za rad, već i novac primljen od zaposlenja, ulaganja u štednju,

primitke od kamata, mirovina i sličnih izvora. Tu se dohodak mjeri pojedinačno ili u odnosu na cjelokupno domaćinstvo osoba koje žive u njemu.

- b) Nejednakost u plaćanjima je ovisna o razlikama u prihodim pojedinaca koje primaju. Plaćanje obuhvaća sva plaćanja djelatnicima na vremenskoj razini, a može biti dnevno, tjedno ili mjesečno. Učestalo se kao vremenska jedinica koristi mjesečni platežni obračun dohotka, pa se može reći da nejednakost plaćanja karakterizira razlike u plaćanjima stanovništva, a očituje se kroz plaćanja određenog poduzeća ili kroz ukupna plaćanja neke zemlje. Tu bogatstvo predstavlja ukupna sredstva kojima pojedinac raspolaže, a uključuje svu njegovu materijalnu, nematerijalnu i financijsku imovinu.
- c) Nejednakost bogatstva obuhvaća nejednaku raspodjelu navedenih sredstava unutar određenih skupina pojedinaca. Aktualna istraživanja svjetskih ekonomista pokazuju kako nejednakost između bogatih i siromašnih nikad nije bila veća nego u tekućem razdoblju 21. stoljeća. Stoga država radi na strateškoj primjeni mjera za smanjenje toga jaza koje uključuje izbjegavanje utaje i regularno plaćanje poreza, povećanje investicija u područja javnog interesa te povećanje granica najnižih dohodaka.

Danas se suvremene tržišne ekonomije oslanjaju na potporni mehanizam raspodjele resursa. To znači da se svim resursima koji sudjeluju u proizvodno – prodajnim procesima dodjeljuju novčano iskazane cijene koje utječu na formiranje tržišne ponude i potražnje na makroekonomskoj razini. Nejednakost prema tome djeluje kao poticaj za poboljšanje i usavršavanje u proizvodnji one robe, usluge i resursa koji donose najveću nagradu (Economics Online, 2019.). Dakle, može se zaključiti da je ekonomska nejednakost uvelike ovisna o društvenom statusu pojedinca, o gospodarskom položaju zemlje, ali i o strategijama i mjerama koje ista provodi da bi spriječila i umanjila pojavnost jaza između bogatih i siromašnih.

2.3. Problematika nejednakosti bogatstva

Problematika nejednakosti bogatstva je posljednjih godina sve više izražena. Posljednjih godina je svjetska ekonomska kriza toliko utjecala na svijet i zemlje u razvoju da je preokrenula dugoročne trendove konvergencije životnog standarda i znatno opteretila sustave socijalne zaštite (Europska komisija, 2017.).

Nejednakost se uvelike odražava na održivost rasta zemalja i socijalnu koheziju, a suvremeno doba globalizacije u raspodjeli bogatstva dovelo je u pitanje i uključivost rasta. Kada dohodak jedne države, izmjeren na temelju BDP-a, raste brže od dohotka kućanstava u toj državi, to upućuje na zaključak da rast nije uključen te da prednosti rasta ne osjećaju sva kućanstva (Europska komisija, 2017.).

S problematikom nejednakosti uvelike je povezan i problem siromaštva koje se iskazuje postotkom osoba koje žive u kućanstvima s dohotkom ispod praga koji je povezan sa srednjom vrijednosti dohotka kućanstva. Stoga se može reći da je problematika nejednakosti bogatstva polifunkcionalan problem je s može promatrati s aspekta dohodovne nejednakosti, koja se odnosi na način raspodjele dohotka ostvarenog u gospodarstvu među stanovništvom (Europska komisija, 2017), te s aspekta nejednakosti u bogatstvu koje je neravnomjerno raspodijeljeno među državama svijeta.

Nejednakost u određenoj razini potiče investicije u ljudski kapital, doprinosi većoj mobilnosti stanovništva te potiče inovacije. Ekonomski poticaji, koji su važni za rast, oslanjanju se na mogućnost da osoba postigne bolje rezultate vlastitim napornim radom (Ekonomska komisija, 2017.): Iako nejednakost bogatstva u manjoj mjeri ima svoje i pozitivne učinke, mora se strateški poraditi na napretku smanjivanja nejednakosti u podjeli bogatstva između zemalja da bi se smanjila ekonomska polarizacija te da bi se i tranzicijskim i nerazvijenim zemljama omogućio nesmetan rast primjenom strateških opcija koji će rezultirati ravnomjernom podjelom bogatstva.

2.4. Uzroci nejednakosti bogatstva

Neko stanovništvo cijele planete smatra kako su ljudi bogatiji u razvijenim kontinentima poput Amerike i nekih razvijenih zemalja Europe te da je u takvim zemljama, s obzirom na spektar mogućnosti teško biti siromašan. Međutim, realnost je daleko od istine jer je stopa siromaštva u SAD – u i razvijenim zemljama prilično visoka, a to ukazuje na činjenicu da je siromaštvo posljedični uzrok loše društvene i gospodarske organizacije u takvim zemljama te kako resursi tih zemalja nisu učinkovito alocirani, bez obzira na činjenicu radi li se o financijskim dobrima,

stanovanju, zdravstvenim i obrazovnim uslugama ili bilo kojem drugom tipu javnih dobara.

Ključni uzroci nejednakosti bogatstva u svijetu su (Economics online, 2019.):

- Smanjenje zaposlenosti udanih žena koje se posvećuju obitelji i domaćinstvu,
- nezaposlenost ili nekvalitetan posao jer otežava pristup pristojnom dohotku,
- niska razina obrazovanja i vještina jer ograničavaju pristup pristojnim poslovima koji omogućavaju osobni razvoj i puno sudjelovanje u društvu,
- veličina i tip obitelji, odnosno velike obitelji ili jednoroditeljske obitelji imaju veći rizik od siromaštva jer imaju više troškove, niže prihode i teže dolaze do dobro plaćenih poslova
- Sve je veći broj umirovljenika koji žive od državnih mirovina koje se financiraju iz državnog proračuna, a sve je više umirovljenika zbog negativnog prirodnog priraštaja i starenja stanovništva. Naknade su ovdje povezane sa stopom inflacije koja raste i to nepovoljno utječe na gospodarstvo.
- Rast plaća je beznačajan, moć sindikata slabi, a sve se više razvija područje sive ekonomije zbog sve prisutnijih migracija ljudi u potrazi za boljim životnim standardom,
- Invalide i bolesne osobe, kojima je otežan pristup tržištu rada zbog umanjene ili potpuno nemoćne radne sposobnosti.

Društva koja imaju nejednaku raspodjelu bogatstva često imaju vrlo niske stope siromaštva te ih često zaobilaze svjetske krize jer su takva društva svojim strategijama razvila određen stupanj otpornosti prema negativnim tržišnim efektima i fluktuacijama. Vlade takvih zemalja su odredile prioritete strateškog razvoja, prvenstveno povećavajući minimalne dohotke i omogućujući jednak pristup javnim uslugama svim slojevima stanovništva, uključujući zdravstvene, obrazovne, kulturne, socijalne i druge javne usluge.

2.5. Raspodjela bogatstva i siromaštvo u Hrvatskoj

Hrvatska je tranzicijska zemlja koja je negativne gospodarske procese naslijedila od stare države, ratnih razaranja i posljedica ekonomske krize. Kao takvu

karakterizira ju zastarjelost javne infrastrukture, tehničko – tehnološka zaostalost, nestabilna situacija na tržištu rada, nedostatak modernih tehnologija i inovacija te nestabilni tržišni odnosi.

Hrvatska je u Jugoslaviji bila jedna sasvim druga zemlja gdje su stope nezaposlenosti bile niske, a siromaštvo nepoznati problem jer su ga društveni i politički krugovi Jugoslavije smatrali nužnim zlom kojem u Jugoslaviji tada nije bilo mjesta. Tada je provedena politika gdje je svo stanovništvo imalo jednake mogućnosti za rad i napredovanje, gdje se bogatstvo dijelilo između stanovništva po načelu jednakosti, s ciljem maksimalne redukcije jaza između bogatih i siromašnih. Po ostvarenju samostalnosti Hrvatske situacija se naglo promijenila, a Hrvatska je kao zemlja pogođena posljedicama ratnog razaranja postala zemlja tranzicije koja i danas sudjeluje u tom procesu, ali s napretkom i uvođenjem znanja, inovacija i modernizacije teži transformaciji u kapitalno – intenzivnu, kapitalističku zemlju otvorenog gospodarstva gdje se na tržištu osigurava konkurentnost na svim segmentima.

Problem siromaštva u Hrvatskoj počeo se istraživati na metodološki korektan način krajem 90-ih godina prošloga stoljeća te za ranije razdoblje ne postoje relevantni pokazatelji o siromaštvu (Cini et. al., 2011: 125). U Hrvatskoj danas pokazatelje siromaštva i njihovu analizu vrši Državni zavod za statistiku temeljem podataka o ukupnom neto dohotku kućanstava. Pokazatelji siromaštva temelje se na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu, tj. veličinu kućanstva i distribuciju dohotka unutar populacije (Cini et. al., 2011: 135).

U Hrvatskoj prosječna stopa rizika od siromaštva iznosi 18,9%, a predstavlja postotak osoba u Hrvatskoj koji imaju dohodak ispod praga rizika od siromaštva. U Hrvatskoj prag rizika od siromaštva iznosi prosječno 51,1% za obitelj s dvoje djece, a utvrđuje se tako da se izračuna ekvivalentan dohodak po članu kućanstva (Cini et. al, 2011: 126). Ginijev koeficijent u Hrvatskoj iznosi 0,3, koji ukazuje na nejednakost dohotka – što je njegova vrijednost bliže 1, nejednakost je veća, a za Hrvatsku se može reći da je on ipak relativno nizak u odnosu na druge zemlje te da siromaštvo u Hrvatskoj nije toliko značajno izraženo. Kvintilni omjer, koji mjeri promjene u gornjem i donjem kvintilu dohotka kao pokazatelj nejednakosti i predstavlja odnos 20% populacije s najvećim dohotkom i 20% populacije s najmanjim dohotkom u Hrvatskoj iznosi 4,6, što ukazuje na činjenicu da nije visok u odnosu na druge zemlje koje su

značajnije pogođene siromaštvom nego Hrvatska. Udio socijalnih transfera koji nisu uključeni u dohodak iznosi prosječno godišnje 26,7%, što također doprinosi ukupnoj niskoj stopi siromaštva. U Hrvatskoj je najveća stopa rizika od siromaštva prisutna za umirovljenike te ona iznosi 25,5%, kao i za nezaposlene osobe, koja iznosi 32,6%. Ove dvije skupine su posebno socijalno osjetljive, a i velik je udio populacije Hrvatske koja spada u ove skupine (1,1 milijun stanovnika te 330 tisuća nezaposlenih), a kada bi se zbrojene skupine stavile u omjer s radno aktivnim kontingentom, dobili bi omjer 1:1, prema čemu ispada da ¼ hrvatskog stanovništva radno uzdržava cijelu zemlju, što nije pohvalna situacija.

Tablica 1. SWOT analiza siromašnih osoba u Hrvatskoj

	Povoljno snaga (S)	Nepovoljno
unutarnji		<ul style="list-style-type: none"> • niže i/ili neadekvatno obrazovanje (neusklađenost vještina i znanja s onim potrebnim za posao) • niska kvaliteta života: oskudna i jednolična prehrana, najnužnija potrošnja, nikakva uštedevina, loše stambene prilike i česta zaduženost
	mogućnost (O)	prijetnja
vanjski	<ul style="list-style-type: none"> • niska stopa apsolutnog siromaštva (od 4 do 10%); • društveno-praktična dimenzija: državni i međunarodni programi za ublažavanje siromaštva. 	<ul style="list-style-type: none"> • visoko relativno i subjektivno siromaštvo (do 80%) • društvena marginalizacija: ograničene ekonomske prilike za siromašne, niže nadnice te slabije socijalne veze i kontakti • opći uzroci: rat, korupcija u privatizaciji, negativna ekonomska politika, nezaposlenost, diskriminacijski zakoni • nepovoljni socijalni transferi (od ukupnih socijalnih davanja siromašnima pripada tek petina) • loše okruženje za samozapošljavanje, poduzetničke aktivnosti i poslove u službenom i neslužbenom gospodarstvu

Izvor: Karajić, N. (2002): Siromaštvo i neslužbeno gospodarstvo u Hrvatskoj – kvalitativni aspekti, Financijska teorija i praksa, Vol. 26, No. 1, str. 292

Iz tablice 1. jasno se oslikava mreža siromašnih i nepovoljno društvenih osoba u Hrvatskoj. Ograničenost radne snage u Hrvatskoj pripada hendikepiranim

slučajevima, a to su obitelji s većim brojem djece, invalidi, oboljeli od bolesti koja im onemogućava radnu sposobnost i slično. S obzirom na to da se njihova ranjivost teško može ublažiti na tržištima tranzicijskih gospodarstava, jedina povoljna vanjska mogućnost jesu ciljani programi socijalne zaštite koje provodi država, a oni se u Hrvatskoj ne preraspodjeljuju baš ravnomjerno (Karajić, 2002: 292). Ozbiljne opasnosti koje prijete Hrvatskoj u vidu progresije siromaštva su socijalna isključenost siromašnih i redistributivna nedosljednost socijalnih transfera, gdje se javlja velika šansa za mogućnost bavljenja sivom ekonomijom. Međutim, strategije preživljavanja siromašnih u Hrvatskoj su takve da od njih postaju socijalno izolirani slučajevi jer su ograničeni čak i u neformalnim ekonomskim prilikama za napredak.

Siromaštvo se kao aktualna problematika u svijetu većinom veže uz stopu nezaposlenosti – u Hrvatskoj je ona za 2018. godinu iznosila 8,1% (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2019.), čime naša zemlja spada među one članice sa najnižom stopom nezaposlenosti u EU, a samim time se odlikuje i kao zemlja čiji je prag siromaštva zadovoljavajući te se za našu zemlju može reći da ne spada među siromašnu skupinu. Stoga u ovom trenutku Hrvatska nema nacionalnu liniju siromaštva, za koju hrvatska vlast smatra da odgovara njezinim socijalnim prilikama.

Hrvatska treba u borbi protiv siromaštva, ali i s ciljem da smanji sve njegove pokazatelje, razraditi niz strategija i aktivnosti koje će implementirati da bi se siromaštvo minimiziralo. Potrebno je prije svega osnažiti siromašne tako da oni imaju aktivnu ulogu u svom izlasku iz siromaštva, a to podrazumijeva pravilan odnos prema siromašnima kao ključnoj odrednici i partnerima, treba im pomoći da steknu znanja, stručnosti i sposobnosti te poboljšati njihovu zaposlenost, odlučnost i motivaciju za izlazak iz siromaštva, jer nitko nema toliko koristi od izlaska iz siromaštva kao oni sami (Bejaković, 2005.). Stoga u Hrvatskoj treba primijeniti učinkovitu socijalnu i ekonomsku politiku da bi se i siromašnima osigurala korist od hrvatskog ekonomskog rasta i razvoja.

3. RASPODJELA BOGATSTVA I NEJEDNAKOST U ZEMLJAMA TRANZICIJE

Tranzicijske su one zemlje koje obilježava svojstvo prijelaza iz starog ustroja komunizma u otvoreno, tržišno i kapitalističko gospodarstvo. Procesom tranzicije ove zemlje prelaze iz centralnoplanskog sustava transformacijom u demokratska gospodarstva s konkurentnim tržištem, pokušavajući uz pomoć primjene suvremenog znanja, tehnologije, modernizacije i inovacija doseći stupanj razvoja kapitalističkih zemalja. Tranzicijske zemlje su spore, skupe u svojim ulaganjima u transformaciju u kapitalistička gospodarstva, teško im je pratiti sam proces u kontinuitetu te im se teško uklopiti u svjetske globalne tokove same transformacije u postindustrijsko doba, koje za njih još nije počelo, a razvijene zemlje karakterizira već odavno.

Sveobuhvatan ekonomski pokazatelj tranzicijske zemlje je njezin BDP per capita, koji je veći od 2.000 \$. Prema podacima Svjetske banke (2002) koja je kao tranzicijsku mjeru uzela BDP per capita do 2.000 % i veći i Eurostata (2019) koji je kao mjeru uzeo broj nezaposlenih osoba najznačajnije tranzicijske zemlje su sljedeće: Bugarska (8.000 \$ i 194 tisuće nezaposlenih), Češka (7.120 \$ i 210.000 nezaposlenih), Estonija (19.000 \$ i 32.000 nezaposlenih), Mađarska (14.000 \$ i 170.000 nezaposlenih), Rusija (10.000 \$ i 3.6 milijuna nezaposlenih), Hrvatska (13.000 \$ i 220.000 nezaposlenih), Poljska (13.000 \$ i 984.000 nezaposlenih), Slovačka (17.000 \$ i 145.000 nezaposlenih) te Rumunjska (10.000 \$ i 278.000 nezaposlenih). U analizi raspodjele bogatstva i nejednakosti u tranzicijskim zemljama rabiće se značajni indikativni pokazatelji specifičnu za svaku od ove dvije kategorije. Tako će se za analizu raspodjele bogatstva, odnosno preciznije siromaštva u tranzicijskim zemljama rabiće sljedeći pokazatelji: broj stanovnika, BDP, BDP per capita, broj zaposlenih te stopa rizika od siromaštva. Za analizu nejednakosti u tranzicijskim zemljama rabiće se sljedeći pokazatelji: Ginijev koeficijent, distribucija dohotka te postotak stanovništva koji preživljava sa 5,50 % dnevno, što predstavlja donju granicu preživljavanja prema definiciji i odluci Svjetske banke (2002).

3.1. Nejednakost u tranzicijskim zemljama

Tranzicijske zemlje koje su navedene kao najznačajnije, karakteriziraju sljedeći pokazatelji nejednakosti: Ginijev koeficijent, indikatori nejednakosti raspodjele dohotka i postotak populacije koja živi s manje od 5,5 \$ dnevno.

Tablica 2. Prikaz Ginijevog koeficijenta za najznačajnije tranzicijske zemlje od 2011. – 2015. godine

Zemlja	2011	2012	2013	2014	2015
Bugarska	35,7	34,3	36	36,6	37,4
Češka	26,4	26,1	26,6	26,5	25,9
Estonija	32	32,5	32,9	35,1	34,6
Mađarska	29,4	29,2	30,8	31,5	30,9
Rusija	39,5	39,7	40,7	40,9	39,9
Hrvatska	32,4	32,3	32,5	32	32,1
Poljska	33,2	32,8	32,4	32,5	32,1
Slovačka	27,3	26,5	27,1	28,1	26,1
Rumunjska	35,5	35,9	36,5	36,9	36

Izvor: izrada autorice prema podacima Svjetske banke, Svjetska banka (2019): GINI index (World Bank Estimate), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2014&locations=RS&start=2010&view=chart>, pristupljeno 11.07.2019.

U tablici 2. dat je prikaz Ginijvog koeficijenta za odabrane i vodeće tranzicijske zemlje u razdoblju od 2011.- 2015. godine. Gini koeficijent ukazuje prvo da ako je njegova vrijednost jednaka nuli, tada svi zaposleni u zemlji imaju jednak dohodak te je njegova raspodjela među stanovništvom potpuno ravnomjerna, bez odstupanja. Međutim, ovaj slučaj nije poznat niti u jednoj praksi zemalja, već što se više taj koeficijent bliži broju 1, to je sve veći jaz između dohodaka stanovništva, odnosno produbljuje se razlika između bogatog i siromašnog sloja društva. Budući da se Ginijev koeficijent izražava u postocima, kada kad bi on bio 0%, svi stanovnici jedne zemlje bi imali jednak dohodak i svi bi bili potpuno jednaki, a kad bi taj koeficijent bio 100%, onda bi samo jedan stanovnik bio vlasnik svog zemljinog imetka, odnosno svega što se u zemlji zaradi, što također u praksi nije moguće.

Iz tablice prikazani podaci kroz promatrano razdoblje pokazuju blagi trend rasta Ginijevog koeficijenta za tranzicijske zemlje, gdje je kod većine zemalja uglavnom povišen za 1% na kraju promatranog razdoblja. U Bugarskoj je kroz promatrano razdoblje ovaj koeficijent porastao za 1,7% te je na kraju promatranog razdoblja on iznosio 37,4%.Kroz promatrano razdoblje je samo u 2012. godini kod

Bugarske pokazao pad za 1% u 2012. godini te od tada ima blage tendencije rasta, što ukazuje na činjenicu da se nejednakost kroz četiri promatrane godine produbila. U Bugarskoj je rast polagan, te oscilirajući, ali je ipak na kraju promatranog razdoblja on porastao za skoro 2%, što nije dobar pokazatelj za ovu tranzicijsku zemlju u njezinom cilju da dosegne potpuno otvoreno, kapitalističko i tržišno gospodarstvo.

Češka je kroz promatrano razdoblje pokazala oscilirajuće trendove u vrlo malim razmacima, prosječno za 0,5% kroz promatrane godine. Tako je na kraju promatranog razdoblja ovaj koeficijent bio za 0,5% manji nego na početku. Tokom sve četiri godine on je oscilirao, gdje je 2012. pao za 0,5% da bi opet kroz dvije godine narastao te opet 2015. godine pao za 0,5%. Ovakvi trendovi Ginijevog koeficijenta su za Češku prihvatljivi te je osobito pozitivna činjenica što je on pokazao trend pada jer je tako Češkoj olakšan put na putu tranzicije do cilja slobodnog gospodarstva.

U Estoniji je Ginijev koeficijent pokazao trend rasta te je na kraju promatranog razdoblja bio povišen za 2,6%. Na početku promatranog razdoblja on je iznosio 32, te je do 2014. rastao oscilirajućim trendom, da bi 2014. naglo skočio za 2,2% i od tada pokazuje kontinuiran trend rasta za gotovo 0,5% svake godine. Ova situacija nije povoljna za Estoniju koja je, kao zemlja u tranziciji, jedna od slabije razvijenih, a porast Ginijevog koeficijenta samo joj produbljuje jaz između preraspodjele bogatstva i siromaštva.

Mađarska je kroz promatrano razdoblje pokazala prvo oscilirajući, a onda rastući trend koeficijenta, međutim, kod nje je porast zamijećen kao i kod drugih zemalja u tranziciji, gdje prosječno raste za 1,5%. Rast Ginijevog koeficijenta ni za Mađarsku nije povoljan, jer produbljujući nejednakost, otežava zemlji put na putu iz tranzicije u kapitalističko društvo.

Rusija je u promatranom razdoblju pokazala oscilirajuće kretanje Ginijevog koeficijenta, da bi na kraju promatranog razdoblja on bio veći samo za 0,4% u odnosu na 2011. godinu. To je za ovu najveću tranzicijsku zemlju povoljni pokazatelj jer, iako je porast zamjetan, on nije toliko velik kao kod drugih zemalja, što Rusiji u tranziciji osigurava komparativnu prednost u odnosu na druge zemlje.

Hrvatska je imala tokom promatranog razdoblja vrlo male oscilacije Ginijevog koeficijenta, prosječno za 0,3% te je on ostao održan u cijelom promatranom razdoblju, pokazujući trend smanjenja 2015. godine, što je izuzetno povoljan pokazatelj na hrvatskom putu prema tržišnom gospodarstvu.

Poljska je također pokazala negativne trendove, odnosno smanjenje Ginijevog koeficijenta u promatranom razdoblju. On se 2015. u odnosu na 2011. godinu smanjio za 0,9 te takvo smanjenje ukazuje na pozitivan trend nejednakosti i olakšan put zemlje prema napretku gospodarstva.

Slovačka je imala nešto niži Ginijev koeficijent od drugih tranzicijskih zemalja te je on na kraju promatranog razdoblja smanjen za 1,2%. Slovačka je inače naprednija zemlja od drugih tranzicijskih, a smanjenje Ginijevog koeficijenta joj također daje komparativnu prednost u napretku prema razvijenim zemljama.

Rumunjska je pokazala oscilirajuće trendove kretanja Ginijevog koeficijenta u promatranom razdoblju, a on je 2015. godine porastao samo za 0,5% u odnosu na 2011. godinu. Iako je nešto viši, oscilirajući trendovi su pokazatelj stagnacije zemlje, iako je ista na putu tranzicije u povoljnijem položaju od drugih zemalja.

Tablica 3. Prikaz nejednakosti raspodjele dohotka za tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Bugarska	6,8	7,1	7,7	8,2	7,6
Češka	3,5	3,5	3,5	3,4	3,3
Estonija	6,5	6,2	5,6	5,4	5,07
Mađarska	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4
Rusija	7,3	7,3	7,4	7,3	7,2
Hrvatska	5,1	5,2	5,0	5,1	5,0
Poljska	4,9	4,9	4,8	4,6	4,6
Slovačka	3,9	3,5	3,6	3,5	3,5
Rumunjska	7,2	8,3	7,2	6,5	7,2

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): Inequality of income distribution, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tespm151&plugin=1>, pristupljeno 12.07.2019.

Budući da se nejednakost izražava odnosom postotka stanovništva i postotkom dohotka stanovništva neke zemlje u tablici 3. je prikazana nejednakost raspodjele dohotka kao odnos dohotka 20% populacije s najvišim i 20% populacije s najnižim dohotkom.

Iz prikazanih podataka je vidljivo kako najveću nejednakost imaju Bugarska, Rusija i Rumunjska, dok najmanju nejednakost imaju Slovačka, Češka i Hrvatska. Ostale zemlje su mediokritetne. Cijela ova grupa tranzicijskih zemalja ima iskazanu preraspodjelu dohotka prosječno 5,5. Uočljivo je da naprednije zemlje u tranziciji, poput Češke i Slovačke, imaju manji koeficijent raspodjele dohotka od zemalja koje

su nazadnije u procesu tranzicije, poput Rusije i Rumunjske. Iako je brojnost stanovnika različita u ovim zemljama, ipak zemlje koje su u tranziciji naprednije, bez obzira što imaju manje stanovnika, imaju manje izraženu nejednakost od slabije razvijenih tranzicijskih zemalja.

Tablica 4. Postotak stanovništva koji živi sa 5,50\$ dnevno za odabrane tranzicijske zemlje u razdoblju od 2011. – 2015. godine

Zemlja	2011	2012	2013	2014	2015
Bugarska	11	11,2	11	11,2	8,7
Češka	0,7	0,7	0,7	0,4	0,7
Estonija	4,2	3,7	3,7	3,7	3,2
Mađarska	2,5	2,7	4,5	4,5	3,2
Rusija	4	3,2	2,9	2,5	2,4
Hrvatska	6,2	7	7,2	7,2	6,2
Poljska	4,7	4,9	4,7	4,6	4,2
Slovačka	2,2	2,2	3	3	3,5
Rumunjska	28	31,5	31,5	31,5	28,5

Izvor: izrada autorice prema podacima Svjetske banke, Svjetska banka (2019): Poverty headcount ratio at \$5.50 a day (2011 PPP) (% of population), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC?end=2014&locations=RO&start=2010&view=chart>, pristupljeno 12.07.2019.

Iz tablice 4. je vidljivo kako Češka, Slovačka, Mađarska i Rusija imaju najmanje postotke stanovništva koje živi sa 5,5\$ dnevno. Navedene zemlje spadaju u razvijenije tranzicijske zemlje pa je kod njih dohodak i veći, kao i zaposlenost, pa je ujedno kod njih i manji postotak takvog stanovništva. Zemlje koje su slabije razvijene, a ipak se nalaze u procesu tranzicije, su Bugarska, Hrvatska i Rumunjska. U navedenim zemljama je veći ovaj udio stanovništva jer one spadaju u manje razvijene, iako su obuhvaćene procesom tranzicije. Može se zaključiti da tranzicijske zemlje sa naprednijim životnim standardom i gdje stanovništvo prima veći dohodak, ujedno imaju i manje stope stanovnika koji živi sa 5,50\$ mjesečno.

3.2. Siromaštvo u tranzicijskim zemljama

Tranzicijske zemlje koje su navedene kao najznačajnije, karakteriziraju sljedeći pokazatelji siromaštva: populacija zemlje da bi se stekao uvid u veličinu zemlje, BDP kao mjera nacionalne produktivnosti te temeljni pokazatelj ekonomskog

razvoja zemlje, BDP per capita koji prikazuje stupanj životnog standarda, a kao ciljani pokazatelji prikazat će se stopa rizika od siromaštva te stopa rizika od siromaštva tranzicijskih zemalja po spolu.

Tablica 5. Prikaz stanovništva odabranih tranzicijskih zemalja od 2014.- 2018. godine

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Bugarska	7.202.198	7.153.784	7.101.859	7.050.034	7.000.039
Češka	10.538.275	10.553.843	10.578.820	10.610.055	10.649.800
Estonija	1.314.870	1.315.944	1.315.635	1.319.133	1.324.820
Mađarska	9.855.571	9.830.485	9.797.561	9.778.371	9.772.556
Rusija	146.267.288	146.544.710	143.965.000	143.990.000	144.478.950
Hrvatska	4.225.316	4.190.669	4.154.213	4.105.493	4.076.246
Poljska	38.055.614	37.967.614	37.967.209	37.972.964	37.972.812
Slovačka	5.421.349	5.426.262	5.435.343	5.443.120	5.450.421
Rumunjska	19.840.647	19.760.585	19.644.550	19.530.631	19.401.658

Izvor: izrada autorice prema podacima sa stranice Countryeconomy (2019): Population, dostupno na <https://countryeconomy.com/demography/population>, pristupljeno 13.07.2109.

Tablica 5. prikazuje ukupan broj stanovnika tranzicijskih zemalja u razdoblju od 2014. – 2018. godine. Iz prikazanih podataka je vidljivo kako je od odabranih tranzicijskih zemalja prema broju stanovništva, ali i površinom najveća, Rusija. Najmanja je po broju stanovnika Estonija, a zemlje koje pripadaju srednjoj veličini prema broju stanovnika su Rumunjska i Poljska. Zemlje koje su po veličini stanovnika manje, ali i površinom, su Slovačka, Hrvatska, Mađarska, Češka i Bugarska.

Bugarsku u promatranom razdoblju od pet godina karakterizira kontinuiran pad stanovništva, gdje je na kraju promatranog razdoblja bilo 202.159 stanovnika manje – to ukazuje na činjenicu da stanovništvo Bugarske bilježi negativan prirodni priraštaj i starenje. Češka je kroz promatrano razdoblje pokazala oscilirajući i fluktuirajući trend kretanja stanovništva, gdje je na kraju promatranog razdoblja bilo 111.525 stanovnika više – zabilježen je pozitivan prirodni priraštaj te stagnacija i polagan rast stanovništva prema dobnoj strukturi. Estonija je u promatranom razdoblju zabilježila stagnirajući trend rasta stanovnika, pa je 2018. godine bilo 9,950 stanovnika više – Estonija, iako stanovništvom najmanja, zabilježila je pozitivan prirodni priraštaj te minoran njegov rast. Mađarska je u promatranom razdoblju zabilježila negativan trend kretanja stanovnika, pa je 2018. godine bilo 83.015 stanovnika manje nego 2014. godine – Mađarska stoga bilježi negativan prirodni priraštaj i starenje stanovništva. Rusija je samo 2015. godine zabilježila porast stanovništva te od tada bilježi negativan rast pa je 2018. godine bilo 1.788.338 stanovnik manje, što

prikazuje snažan gubitak stanovništva za tako kratko razdoblje, negativan prirodni priraštaj i starenje stanovništva. Hrvatska je u promatranom razdoblju zabilježila kontinuiran pad stanovnika, pa je 2018. godine bilo 149.070 stanovnika manje nego 2014. godine, što ukazuje na negativan prirodni priraštaj i starenje stanovnika. Poljska je zabilježila rast stanovnika samo u 2015. godini, a u svim ostalim godinama pad, pa je 2018. godine bilo 82.802 stanovnika manje, što ukazuje na negativan prirodni priraštaj i starenje stanovnika. Poljska je u promatranom razdoblju zabilježila rast stanovništva, pa je 2018. godine bilo 29.072 stanovnika više nego 2014. godine – tako Poljska bilježi pozitivan prirodni priraštaj i povećan udio mlađeg stanovništva u njezinoj ukupnoj strukturi. Rumunjska je u promatranom razdoblju zabilježila kontinuiran pad stanovnika, pa je 2018. godine bilo 438.989 stanovnika manje – to ukazuje na negativan prirodni priraštaj te starenje stanovnika.

Može se zaključiti da tranzicijske zemlje karakterizira većinom pad stanovništva, a razloge treba tražiti u negativnom prirodnom priraštaju, depopulaciji, migracijama i starenju stanovništva. Tranzicija je proces koji stanovništvu ne pruža zadovoljavajući životni standard, pa stanovništvo počinje tražiti bolje egzistencijalne uvjete u razvijenim zemljama ili se odlučuje na kasnije stvaranje obiteljskog života zbog stambenog i poslovnog pitanja. Sve su to razlozi koji ukazuju na činjenicu da tranzicijske zemlje trebaju uvelike poraditi strateškim mjerama i aktivnostima na zadržavanju svoga stanovništva u zemlji aktivnim politikama zapošljavanja, kao i unapređenju pronatalitetnih politika.

Tablica 6. Prikaz BDP – a za odabrane tranzicijske zemlje od 2014. – 2018. godine (milijarde dolara)

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Bugarska	56.815	50.201	53.236	58.335	64.963
Češka	207.818	186.830	195.090	215.914	244.105
Estonija	26.658	22.916	23.994	26.665	30.312
Mađarska	140.083	123.074	126.008	139.761	155.703
Rusija	2.056.580	1.363.710	1.282.660	1.578.420	1.657.554
Hrvatska	57.683	49.519	51.623	55.201	60.806
Poljska	545.284	477.568	471.843	526.594	586.015
Slovačka	101.109	87.814	89.885	95.809	106.472
Rumunjska	199.628	177.895	188.495	211.407	239.851

Izvor: izrada autorice prema podacima Internet stranice Countryeconomy.com (2019): Gross Domestic Product, dostupno na <https://countryeconomy.com/gdp/>, pristupljeno 13.07.2019.

BDP je osnovni pokazatelj blagostanja neke zemlje jer on, kao mjera nacionalne produktivnosti, pokazuje snagu zemlje na međunarodnim tržištima. Tranzicijske zemlje karakterizira BDP koji je viši od nerazvijenih, a niži od razvijenih zemalja.

U tablici 6. prikazan je BDP tranzicijskih zemalja kao glavni pokazatelj njihova rasta i tržišne uspješnosti, ali i pokazatelj prikaza napretka te konkurentnosti među njima za razdoblje od 2014. – 2018. godine. Iz prikazanih podataka vidljivo je kako najveći BDP od odabranih tranzicijskih zemalja ima Rusija, što je i prihvatljiva činjenica s obzirom da je ista površinom i brojem stanovnika najveća. Pored Rusije, za zemlje u tranziciji, financijski izdašne BDP – e su imale Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska i Rumunjska. Niže BDP – e od 100 milijardi dolara imale su Bugarska, Estonija i Hrvatska.

Bugarska je u promatranom razdoblju pokazala u 2015. godini pad BDP – a, ali je na kraju promatranog razdoblja on bio veći za 11 milijardi dolara u odnosu na 2014. godinu. Češka je također zabilježila pad BDP – a u 2015. i 2016. godini, i to za 21 milijun eura, ali se on ipak oporavio te pokazao tendenciju rasta, pa je 2018. godine bio veći za 37 milijardi eura. Estonija je imala najniži BDP od odabranih tranzicijskih zemalja te je 2015. također zabilježila njegov pad, ali je 2018. on bio veći za 4 milijarde eura nego 2014. godine, što ukazuje na zaključak da Estonija nije snažno napredovala. Mađarska je zabilježila pad BDP – a u 2015. za 17 milijuna eura, ali je 2018. godine ostvarila rast BDP – a za 15 milijardi eura, što ukazuje na njezin blagi rast s obzirom na gubitak iz 2015. godine. Rusija je pokazala tendenciju pada 2015. i 2016., a nakon toga je pokazala tendenciju rasta. Međutim, 2018. je BDP Rusije bio manji za gotovo 400 milijardi eura u odnosu na 2014., što za zemlju predstavlja izuzetan gubitak i nazadovanje u tranziciji.

Hrvatska je zabilježila pad BDP – a u 2015. godini, ali je 2018. godine bio veći za 3 milijarde eura nego 2014. godine. S obzirom na pad u 2015. od 8 milijardi eura, Hrvatska je samo nadoknadila stečeni gubitak, a blago povišen BDP ukazuje da se zemlja kreće u polaganom pozitivnom smjeru tranzicije. Poljska je zabilježila pad BDP – a u 2015. i 2016. godini, a nakon toga je počela bilježiti rast BDP – a, koji je u promatranom razdoblju pokazao fluktuirajuće kretanje. 2018. godine je bio veći za 41 milijardu dolara, ali s obzirom na gubitak iz 2015. od 68 milijardi eura, gospodarstvo Poljske je aktualno u stagnaciji. Slovačka je zabilježila pad od 14 milijardi eura u 2015., da bi 2018. zabilježila rast od 5 milijardi eura u odnosu na 2014. godinu, što je

spor napredak u četiri godine. Slovačka je zabilježila pad BDP – a u 2015. i 2016. godini, a 2018. je ostvarila rast od 5 milijardi eura, što također ukazuje na stagnaciju zemlje. Konačno, Rumunjska je također zabilježila pad BDP – a u 2015. godini od 22 milijarde dolara, da bi 2018. ostvarila rast od 40 milijardi dolara u odnosu na 2014., što predstavlja snažniji rast u odnosu na druge zemlje.

Tablica 7. BDP po glavi stanovnika za odabrane tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Bugarska	7.889	7.017	7.496	8.274	9.267
Češka	19.769	17.729	18.485	20.410	23.007
Estonija	20.267	17.421	18.236	20.241	22.990
Mađarska	14.183	12.487	12.819	14.264	15.923
Rusija	14.306	9.478	8.910	10.962	11.473
Hrvatska	13.611	11.779	12.368	13.382	14.811
Poljska	14.343	12.566	12.428	13.868	15.431
Slovačka	18.669	16.198	16.565	17.627	19.561
Rumunjska	10.005	8.950	9.539	10.762	12.285

Izvor: izrada autorice prema podacima Internet stranice [Countryeconomy.com](https://countryeconomy.com) (2019). GDP per capita, dostupno na <https://countryeconomy.com/gdp>, pristupljeno 13.07.2019.

BDP per capita za svaku zemlju je još snažniji pokazatelj zemljina rasta jer ukazuje na preciznije stanje razvoja zemlje, budući da točno prikazuje ostvarenu produktivnost po glavi stanovnika. Prosječan BDP per capita za promatrane tranzicijske zemlje je iznosio 16.008 dolara.

Bugarska je u promatranom razdoblju ostvarila rast BDP – a od 1.378 dolara. Češka je ostvarila rast od 3.238 dolara. U Estoniji je BDP per capita u promatranom razdoblju porastao za 2.723 dolara, dok je u Mađarskoj porastao za 1.740 dolara. Isti pokazatelj je u Rusiji pao za 2.833 dolara, gdje je ona, uz Rumunjsku, zemlja koja je ostvarila pad BDP – a per capita u promatranom razdoblju te taj podatak ukazuje na činjenicu da ove dvije zemlje nazaduju u procesu tranzicije. Hrvatska je zabilježila rast od 1.200 dolara, dok je Poljska zabilježila rast BDP – a per capita u promatranom razdoblju od 1.068 dolara. Konačno, Rumunjska je zabilježila pad od 2.280 dolara.

Iz promatranih podataka može se zaključiti da su tranzicijske zemlje napredovale u rastu BDP – a per capita, osim Rusije i Rumunjske te da iste na putu od tranzicije prema tržišnom gospodarstvu napreduju polako, ali sigurno.

Tablica 8. Prikaz stope rizika od siromaštva odabranih tranzicijskih zemalja od 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Bugarska	21,8	22	22,9	23,4	22,0
Češka	9,7	9,7	9,7	9,1	9,6
Estonija	21,8	21,6	21,7	21,0	21,9
Mađarska	15,0	14,9	14,5	13,4	12,8
Rusija	13,2	13,3	13,5	13,4	13,1
Hrvatska	19,4	20,0	19,5	20,0	19,4
Poljska	17	17,6	17,3	15,0	15,6
Slovačka	14,5	14,3	13,9	13,3	13,3
Rumunjska	25,1	25,4	25,3	23,6	23,5

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi010&plugin=1>, pristupljeno 13.07.2019.

Budući da stopa rizika od siromaštva pokazuje koliko osoba ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva (DZS, 2018.), tablica 8. prikazuje istu za odabrane tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine. Ovu stopu u najvišoj razini imaju Rumunjska, Bugarska i Estonija, čije stope prelaze 20% i predstavljaju zemlje koje su u visokoj stopi rizika od siromaštva. Zemlje koje imaju najnižu stopu rizika od siromaštva su Češka, Mađarska, Rusija i Slovačka. Prosječna stopa rizika od siromaštva za navedene tranzicijske zemlje iznosi 16,8%.

Bugarska je u promatranom razdoblju zabilježila visoke stope rizika od siromaštva, koje su bile fluktuirajuće, a njihovo prosječno odstupanje bilo je za 0,5%. Češka je zabilježila najniže stope od siromaštva od svih tranzicijskih zemalja – njezine stope su kroz cijelo promatrano razdoblje bile održive. Estonija je, iako s visokim stopama rizika od siromaštva, iste također zadržala održivima bez tendencije smanjenja, osim 2017., kada je stopa pala za 0,9%. Mađarska bilježi trend pada ove stope, koja je 2018. iznosila za 2,2% manje nego 2014. godine, što je indikativan pokazatelj napretka zemlje u borbi protiv siromaštva. Rusija bilježi jednu od nižih stopa, a kroz cijelo promatrano razdoblje ista je bila održiva na prosječno 13,3%. Hrvatska je također svoju stopu rizika od siromaštva održavala kontinuirano održivom u promatranom razdoblju, sa prosječno 19,4%. Poljska je zabilježila trend pada ove stope koja je 2018. bila manja za 1,4% u odnosu na 2014. godinu, što indicira zaključak da je Poljska uspješna u borbi protiv siromaštva. Slovačka je u

promatranom razdoblju zabilježila negativan trend rasta ove stope, koja je 2018. bila manja za 1,2% u odnosu na 2014. godinu, čime je pokazala borbu u redukciji siromaštva. Rumunjska je zabilježila najveće stope rizik od siromaštva od svih zemalja u cijelom promatranom razdoblju, ali je ipak ista stopa 2018. bila manja za 1,6%, čime je i Rumunjska pokazala tendencije u redukciji siromaštva.

Tablica 9. Stopa rizika od siromaštva za odabrane tranzicijske zemlje prema spolu za 2017. godinu

Zemlja	Žene	Muškarci	UKUPNO
Bugarska	24,9	21,8	23,4
Češka	10,7	7,9	9,1
Estonija	23,3	15,0	21,0
Mađarska	13,7	15,1	13,4
Rusija	13,4	13,7	13,4
Hrvatska	20,9	18,9	20,0
Poljska	14,9	13,1	15,0
Slovačka	12,3	12,4	13,3
Rumunjska	24,2	22,9	23,6

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex – Females, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tessi010&language=en>, pristupljeno 13.07.2019.

Iz tablice 9. vidljivo su podaci o stopi rizika od siromaštva za odabrane tranzicijske zemlje prema spolu u 2017. godini. Zamjetno je da su u većini zemalja iste stope veće u prisutnosti ženskog nego muškog spola, gdje je najizraženije siromaštvo žena u zemljama Bugarskoj, Estoniji, Hrvatskoj i Rumunjskoj. Najniže stope siromaštva kod žena zabilježile su zemlje Češka, Mađarska i Slovačka. Najviše stope rizika od siromaštva kod muškog spola zabilježile su zemlje Bugarska, Estonija i Rumunjska, dok su najniže stope kod muškog spola zabilježile zemlje Češka, Mađarska i Rusija. Jedino je kod zemalja Mađarske i Rusije zabilježena veća stopa rizika od siromaštva kod muškaraca nego kod žena, gdje je jedino to odstupanje više izraženo kod Mađarske po stopi od 1,4%. Većina tranzicijskih zemalja ima veću stopu rizika od siromaštva izraženu kod žena nego kod muškaraca, što indicira zaključak su žene siromašnije u tranzicijskim zemljama iz više razloga: slabija plaćenost za obavljene posao, teža mogućnost pronalaska posla s obzirom na majčinstvo i domaćinstvo, kao i još uvijek prisutnu nejednakost spolova koja je u tranzicijskim zemljama izražena.

4. RASPODJELA BOGATSTVA I NEJEDNAKOST U NERAZVIJENIM ZEMLJAMA

Danas globalno gospodarstvo karakterizira nerazvijene zemlje kao zemlje koje imaju slabije razvijeno gospodarstvo i određene industrijske sektore.

Pokazatelj razvijenosti zemalja u svijetu, koji ukazuje na stupanj razvijenosti je Human Development Index (HDI) indeks. Isti su indeks 1990-tih godina uveli Ujedinjeni narodi (United Nations Development Programme, 2019)., gdje se svakoj državi sa ciljem određivanja stupnja razvoja dodjeljuju bodovni pragovi u rasponu od 0,001 do 1,0. Temelj za dodjelu ovih bodova su zemljini očekivana životna dob, obrazovanje i dohodak koji prima pojedinac. Veličina indeksa je proporcionalna razvijenosti zemlje, pa što je dodijeljeni indeks zemlji veći, to je zemlja razvijenija.

Za nerazvijene zemlje je karakteristično da imaju slabije razvijen poljoprivredni i industrijski sektor, nizak BDP i BDP po glavi stanovnika, visoku nezaposlenost, visok vanjski dug i proračunski deficit, nestabilno tržište rada, visoku stopu rizika od siromaštva, promjene u demografskoj strukturi u vidu starenja stanovništva, trenda pada stanovništva i negativnog prirodnog priraštaja, nestabilna makroekonomska ravnoteža te ostala ekonomska i politička previranja.

Za analizu siromaštva i raspodjelu bogatstva, odnosno nejednakosti unutar razvijenih zemalja, koristit će se isti pokazatelji kao za tranzicijske zemlje. Dakle, za analizu siromaštva koristit će se broj stanovnika da bi se stekao uvid u veličinu zemlje te potom BDP, BDP per capita zemlje, stopa rizika od siromaštva te postotak stanovništva koji živi sa 5,5\$ dnevno, odnosno isti pokazatelji kao za tranzicijske zemlje. U analizi nejednakosti dohotka također će se uzeti pokazatelji kao kod tranzicijskih zemalja, a isti obuhvaćaju Ginijev koeficijent, pokazatelj distribucije dohotka i postotak stanovništva koji živi sa 5,50 dolara dnevno.

Kao odabrane najrazvijenije zemlje u izvršenoj analizi iskoristi će se sljedeće zemlje: Grčka, Turska, Armenija, Litva, Latvija, Makedonija, Srbija, Bosna i Hercegovina i Albanija.

4.1. Siromaštvo u nerazvijenim zemljama

Poput tranzicijskih zemalja, i za odabrane nerazvijene zemlje će se izvršiti analitički prikaz siromaštva. Za provedenu analizu koristit će se sljedeći pokazatelji siromaštva: ukupna populacija zemlje da se stekne uvid u veličinu zemlje, BDP, BDP per capita, stopa rizika od siromaštva te stopa rizika od siromaštva u 2017. godini prema spolu.

Tablica 10. Prikaz stanovništva odabranih nerazvijenih zemalja od 2014.- 2018. godine

Zemlja	2014.	2015	2016	2017	2018
Grčka	10.858.018	10.783.748	10.768.193	10.741.165	10.722.287
Turska	77.695.904	78.741.053	79.814.871	80.810.525	82.003.882
Armenija	3.010.598	2.998.577	2.986.577	2.972.732	2.965.269
Litva	2.921.262	2.888.558	2.847.904	2.808.901	2.794.184
Latvija	1.986.096	1.968.957	1.950.116	1.934.379	1.919.968
Makedonija	2.069.172	2.071.278	2.073.702	2.075.301	2.077.132
Srbija	7.114.393	7.076.392	7.040.272	7.001.444	6.963.764
Bosna i Hercegovina	3.825.334	3.515.982	3.509.728	3.502.550	3.505.371
Albanija	2.885.796	2.875.592	2.876.591	2.870.324	2.862.327

Izvor: izrada autorice prema podacima internet stranice [Countryeconomy.com](https://countryeconomy.com) (2019): Population, dostupno na <https://countryeconomy.com/demography/population>, pristupljeno 14.07.2019.

Tablica 10. prikazuje broj stanovnika odabranih nerazvijenih zemalja, s ciljem uvida u populacijsku veličinu zemlje. Iz podataka u tablici je vidljivo kako je Turska prema broju stanovnika najveća zemlja te broji ukupno 82 milijuna stanovnika. Najmanja je po broju stanovnika Latvija te ima 1,9 milijuna stanovnika, Vidljiv je velik raspon populacijske veličine zemalja s obzirom na broj stanovnika.

Grčka je u promatranom razdoblju zabilježila pad stanovnika te je 2018. godine bilo 135.731 stanovnika manje nego 2014., što ukazuje na starenje, odljev i negativni prirodni priraštaj stanovnika. Turska je u promatranom razdoblju zabilježila rast stanovnika te je 2018. godine imala 4.307.978 stanovnik više, što ukazuje na pozitivan trend demografske strukture i pozitivan prirodni priraštaj. Armenija je zabilježila trend pada stanovništva, pa je 2018. bilo 45.329 stanovnika manje nego u 2014. godini. Litva je također zabilježila pad broja stanovnika i ostvarila negativan prirodni priraštaj, gdje je 2018. bilo 127.078 stanovnika manje nego 2014. godine. Latvija je najmanja od promatranih zemalja po stanovništvu te je zabilježila negativan

trend njegova kretanja, gdje je 2018. bilo 66.128 stanovnika manje nego 2014. godine.

Makedonija je zabilježila trend rasta stanovništva i pozitivan prirodni priraštaj, pa je 2018. bilo 7.960 stanovnika više nego 2014. godine. Srbija je zabilježila negativan trend kretanja stanovnika, gdje je 2018. bilo 150.629 stanovnika manje nego 2014. godine. BiH je također zabilježila negativan demografski trend, gdje je 2018. bilo 319.963 stanovnika manje nego 2014. godine. Konačno, Albanija je, kao i sve druge zemlje zabilježila negativan trend kretanja stanovnika, gdje je 2018. bilo 23.469 stanovnika manje nego 2014. godine.

Tablica 11. Prikaz BDP – a za odabrane nerazvijene zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine (milijarde dolara)

Zemlja	2014.	2015	2016	2017	2018
Grčka	237.406	196.690	195.303	203.493	218.032
Turska	934.075	859.449	863.390	851.521	766.428
Armenija	11.610	10.553	10.546	10.537	12.433
Litva	48.632	41.538	42.991	47.640	53.323
Latvija	31.385	26.986	27.087	31.524	34.881
Makedonija	11.368	10.067	10.686	11.307	12.669
Srbija	47.062	39.629	40.630	44.120	50.508
Bosna i Hercegovina	18.522	16.210	16.910	18.169	19.782
Albanija	13.219	11.364	11.868	13.055	15.059

Izvor: izrada autorice prema podacima Internet stranice Countryeconomy.com (2019): Gross Domestic Product, dostupno na <https://countryeconomy.com/gdp>, pristupljeno 14.07.2019.

U tablici 10. prikazan je BDP nerazvijenih odabranih zemalja kao temeljni pokazatelj ukupne produktivnosti zemlje i njezinog životnog standarda. Najviši BDP su od svih nerazvijenih zemalja imale Turska i Grčka, s obzirom da su i populacijski ovo veće zemlje pa je i očekivano da će imati viši BDP jer veći broj stanovnika više doprinosi ukupnom nacionalnom output-u. Najmanji BDP imale su Armenija i Makedonija, koji su iznosili 11 milijardi dolara i ukazivali su na krajnju nerazvijenost ovih zemalja.

Grčka je u promatranom razdoblju ostvarila fluktuirajući trend BDP – a, gdje je 2015. zabilježen njegov pad za 41 milijardu dolara, da bi poslije rastao, te je 2018. bio za 19 milijardi manji nego 2014. godine, što ukazuje da Grčka nazaduje u svom razvoju. Turska je zabilježila također oscilirajući trend kretanja te je 2015. zabilježila pad BDP – a od 75 milijardi dolara, da bi on kasnije počeo rasti, ali je 2018. bio manji za 168 milijardi dolara, što je indikativan pokazatelj progresivnog nazadovanja

Turske. Armenija je mala zemlja te je zabilježila 2015. pad BDP – a od 0,5 milijardi dolara, a 2018. je on bio veći za 0,8 milijardi dolara, što ukazuje na stagnaciju zemlje.

Litva je zabilježila pad BDP – a u 2015. za 7 milijardi dolara, fluktuirajući trend njegova kretanja te 2018. godine povećanje za 5 milijardi dolara u odnosu na 2014. godinu. Latvija bilježi pad BDP – a u 2015. za 5 milijardi dolara, njegov trend u promatranom razdoblju je također oscilirajući te je 2018. bio veći za 3 milijarde dolara u odnosu na 2014. godinu. Makedonija je zabilježila blage oscilirajuće trendove rasta i pada BDP – a u promatrano razdoblju, a 2018. je on bio veći za 1,3 milijarde dolara nego 2014., što ukazuje na polagani napredak ove zemlje u razvoju.

Srbija je zabilježila pad BDP – a u 2015. za 8 milijardi dolara, koji je od tada pokazao polagani rast te je 2018. bio veći za 3 milijarde dolara u odnosu na 2014. godinu. Bosna i Hercegovina je također 2015. zabilježila pad BDP – a od 2 milijarde dolara, a nakon toga je isti pokazao blagi rast i stagnaciju te je 2018. bio veći za 1,2 milijarde dolara u odnosu na 2014. godinu. Konačno, Albanija je isto zabilježila pad BDP – a 2015. za 4 milijarde dolara, nakon čega isti počinje rasti polaganim trendom te je 2018. godine bio veći za 1,8 milijardi dolara u odnosu na 2014. godinu.

Tablica 12. BDP per capita za odabrane nerazvijene zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014.	2015	2016	2017	2018
Grčka	21.727	18.115	18.111	18.898	20.299
Turska	12.022	10.915	10.817	10.537	9.546
Armenija	3.889	3.529	3.532	3.881	4.182
Litva	16.585	14.299	14.989	14.864	19.143
Latvija	15.681	13.588	14.072	15.683	18.032
Makedonija	5.499	4.860	5.153	5.448	6.105
Srbija	6.599	5.585	5.756	6.284	7.214
Bosna i Hercegovina	5.194	4.584	4.808	5.181	5.648
Albanija	4.575	3.945	4.127	4.548	5.246

Izvor: izrada autorice prema podacima Internet stranice [Countryeconomy.com](https://countryeconomy.com) (2019): Gross Domestic Product, dostupno na <https://countryeconomy.com/gdp>, pristupljeno 14.07.2019.

BDP per capita je snažniji pokazatelj zemljina razvoja od samog BDP – a jer pokazuje kolika je ukupna produktivnost zemlje po glavi njezina stanovništva. Tako su u promatrano razdoblju najviši BDP per capita imale Grčka i Litva, dok su najmanji imale Armenija i Albanija. Tako su se između nerazvijenih zemalja diferencirale one koje su razvijenije i manje razvijenije.

Grčka je u promatranom razdoblju zabilježila pad BDP – a per capita do 2017. godine za 3 tisuće dolara, da bi 2018. zabilježila njegov rast za 1,4 tisuće dolara, što ukazuje na činjenicu da je zemlja ostvarila blagi ekonomski rast. Turska je zabilježila kontinuiran pad BDP – a per capita u cijelom promatranom razdoblju te je 2018. on bio manji za 3 tisuće dolara u odnosu na 2014., a s obzirom na populacijski tako veliku zemlju, ovo nije dobar indikator njezina razvoja. Armenija je zabilježila fluktuirajući trend kretanja BDP – a per capita, a 2018. je on bio veći za 300 dolara u odnosu na 2014. godinu. Litva je bilježila kontinuirani pad BDP – a per capita, da bi 2018. ostvarila njegov rast koji je bio veći za 2,6 tisuće dolara u odnosu na 2014. godinu. Latvija se nalazi u istoj situaciji kontinuiranog pada BDP – a per capita u promatranom razdoblju, da bi 2018. naglo ostvarila rast za 2,4 tisuće dolara, što ukazuje na ekonomski rast ove nerazvijene zemlje.

Makedonija je zabilježila fluktuirajući trend kretanja BDP – a per capita da bi 2018. godine on bio veći za 1,6 tisuće dolara u odnosu na 2014.godinu. Srbija je bilježila oscilirajuće trendove rasta i pada BDP – a per capira, a 2018. je on bio veći za 0,7 tisuća dolara u odnosu na 2014. godinu. BiH je zabilježila oscilirajući i stagnirajući trend rasta BDP – a, pa je isti 2018. godine bio veći za 0,5 tisuća dolara u odnosu na 2014. godinu. Konačno, Albanija je samo 2015. zabilježila pad BDP – a per capita te je od tada on počeo rasti da bi 2018. bio veći za 0,7 tisuća dolara u odnosu na 2014.godinu.

Tablica 13. Stopa rizika od siromaštva za odabrane nerazvijene zemlje u razdoblju d 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014.	2015	2016	2017	2018
Grčka	22,1	21,4	21,2	20,2	18,5
Turska	23,0	22,5	22,8	22,2	22,7
Armenija	30,6	31,1	31,1	31,5	31,4
Litva	19,1	22,2	21,9	22,9	22,6

Latvija	21,2	22,5	21,8	21,9	22,3
Makedonija	22,1	21,5	21,9	22,2	22,4
Srbija	25	26,7	25,9	25,7	25,9
Bosna i Hercegovina	16,9	17,1	17,5	16,9	16,3
Albanija	18,7	18,5	17,9	18,1	18,5

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi010&plugin=1>, pristupljeno 14.07.2019.

Iz tablice 13. je vidljiva stopa rizika od siromaštva za odabrane nerazvijene zemlje od 2014. – 2018. godine, Tako su najveću stopu rizika od siromaštva imale Grčka, Turska i Armenija u promatranom razdoblju, dok su najmanju stopu rizika od siromaštva imale BiH Albanija i Litva, ispod 20%.

Grčka je zabilježila padajući trend siromaštva u promatranom razdoblju, gdje je stopa rizika od siromaštva 2018. bila manja za 3,5% u odnosu na 2014. godinu. Turska je zabilježila stagnirajući trend siromaštva te je 2018. njegova stopa bila neznatno niža u odnosu na 2014. godinu, za samo 0,3%. Armenija je zabilježila rast trenda siromaštva te je stopa rizika od siromaštva bila veća za 1,4% 2018. u odnosu na 2014. godinu. Litva je zabilježila rast stope rizika od siromaštva pa je ona bila za gotovo 3% viša 2018. nego 2014. godine, što ukazuje da u Litvi siromaštvo progresivno raste. Latvija je zabilježila rast siromaštva u promatranom razdoblju za 1,1%, što ukazuje na rast siromaštva u zemlji. Makedonija je zabilježila fluktuirajuće trendove rasta i pada stope rizika od siromaštva, a na kraju promatranog razdoblja je bila više za 0,3%. Srbija ima vrlo visoku stopu rizika od siromaštva kroz promatrano razdoblje koja prosječno iznosi 25,8% te je 2018. bila viša za 0,9% u odnosu na 2014. godinu. BiH je imala niže stope rizika od siromaštva od 20% te je ista pokazala oscilirajuće i stagnirajuće trendove, održavajući se na prosječnoj stopi od 16,9%. Konačno, Albanija je zabilježila stagnirajuću i blago oscilirajuću ovu stopu koja je 2018. u odnosu na 2014. bila manja za 0,2%.

Tablica 14. Stopa rizika od siromaštva za odabrane nerazvijene zemlje prema spolu za 2017. godinu

Zemlja	Muškarci	Žene	UKUPNO
Grčka	20,2	20,2	20,2
Turska	21,6	22,8	22,2
Armenija	31,2	32,2	31,5
Litva	19,5	24,2	22,9

Latvija	21,4	24,6	21,9
Makedonija	22,4	22,0	22,2
Srbija	25,4	26,0	25,7
Bosna i Hercegovina	16,3	16,9	16,9
Albanija	16,5	16,9	18,1

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex – Females, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tessi010&language=en>, pristupljeno 14.07.2019.

Iz tablice 14. je vidljivo kako je stopa rizika od siromaštva za odabrane nerazvijene zemlje prema spolu većinom visoka u svim nerazvijenim zemljama, jedino se BiH i Albanija odlikuju nižim stopama rizika od siromaštva od 20%. Podaci iz tablice ukazuju da je siromaštvo kod žena u nerazvijenim zemljama veće nego kod muškaraca i to prosječno za gotovo 1%. Najvišu stopu rizika od siromaštva kod žena ima Armenija, a slijede je Srbija i Latvija.

Navedene razloge treba tražiti u diskriminaciji spolova, slabijom zaposlenosti žena zbog odluka o majčinstvu i obitelji, kao i kod ostanka kod kuće zbog brige o domaćinstvu i djeci. Kod nerazvijenih zemalja je ova razlika u stopama siromaštva između spolova još razvidnija jer su navedeni razlozi kod ovih zemalja zbog nerazvijenosti izrazito naglašeni.

4.2. Nejednakost dohotka u nerazvijenim zemljama

Nakon obrade pokazatelja siromaštva kod odabranih nerazvijenih zemalja, u ovom poglavlju obradit će se nejednakost dohotka za odabrane nerazvijene zemlje. Kao osnovni pokazatelji nejednakosti dohotka i raspodjele bogatstva kod nerazvijenih zemalja uzeti su sljedeći indikatori: Ginijev koefijent, prikaz stope nejednakosti raspodjele dohotka te postotak ljudi koji živi sa 5,5\$ dnevno u nerazvijenim zemljama koje su odabrane.

Tablica 15. Prikaz Ginijevog koeficijenta za odabrane nerazvijene zemlje od 2011. – 2015. godine

Zemlja	2011	2012	2013	2014	2015
Grčka	35,7	34,3	36	37,4	37,4
Turska	26,6	26,4	26,1	26,5	26,9
Armenija	32,5	32,9	35,1	34,6	32,7

Litva	29,2	30,8	31,5	30,9	30,4
Latvija	39,7	40,7	40,9	39,9	37,7
Makedonija	32,3	32,5	32	32,1	31,1
Srbija	32,8	32,4	32,5	32,1	31,8
Bosna i Hercegovina	26,5	26,1	28,1	26,1	26,5
Albanija	35,9	36,5	36,9	36	35,9

Izvor: izrada autorice prema podacima Svjetske banke, Svjetska banka (2019): GINI index (World Bank Estimate), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2014&locations=RS&start=2010&view=chart>, pristupljeno 14.07.2019.

Iz tablice 15. vidljivo je kako je Ginijev koeficijent za nerazvijene zemlje za određen stupanj veći od tranzicijskih, a prikazan je u obliku postotka kroz pet godina promatranog razdoblja. Grčka je kroz promatrano razdoblje pokazala oscilirajuće trendove rasta Giniejvog koeficijenta, pa je on 2018. u odnosu na 2014. iznosio gotovo 2% više. Turska je zabilježila stagnirajuće kretanje Ginijevog koeficijenta, koji je za promatrano razdoblje iznosio prosječno 26,5%. Armenija je također zabilježila fluktuirajuće trendove Ginijevog koeficijenta koji je bio najviši 2013. godine, da bi 2015. godine pao za gotovo 3%. Litva je zabilježila relativno oscilirajuće trendove rasta i pada Ginijevog koeficijenta, koji je imao održivi trend te je prosječno iznosio 30,5%. Latvija je zabilježila oscilirajuće trendove kretanja Ginijevog koeficijenta koji je 2018. u odnosu na 2014. godinu bio manji za 2%.

U Makedoniji se tokom cijelog promatranog razdoblja Ginijev koeficijent kretao oko 32%, obilježavajući tako svoj stagnirajući rast u Makedoniji. Za Srbiju vrijedi isto kao i za Makedoniju, stagnirajući i održivi Ginijev koeficijent koji je prosječno iznosio 32,3%. BiH je zabilježila progresivan rast Ginijevog koeficijenta u 2013. godini, da bi se isti kasnije vratio u razmjere prije 2013. godine te je iznosio 26,5%. Konačno, Albanija je zabilježila održiv i stagnirajući Ginijev koeficijent, koji je prosječno iznosio 36,2%.

Tablica 16. Prikaz nejednakosti raspodjele dohotka za tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine

Zemlja	2014	2015	2016	2017	2018
Grčka	6,5	6,5	6,6	6,1	5,5
Turska	8,3	8,3	8,6	8,7	8,6
Armenija	9,0	8,0	9,0	8,0	9,0
Litva	6,1	7,5	7,1	7,3	7,1
Latvija	6,5	6,5	6,2	6,3	6,8

Makedonija	7,2	6,6	6,6	6,4	6,4
Srbija	9,4	10,7	11,0	9,4	10,1
Bosna i Hercegovina	9,5	9,4	9,5	9,3	9,2
Albanija	7,2	7,4	7,1	7,3	7,3

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata, Eurostat (2019): Inequality of income distribution, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tespm151&plugin=1>, pristupljeno 14.07.2019.

U tablici 16. prikazana je raspodjela dohotka za odabrane nerazvijene zemlje. Uočljivo je da su prema raspodjeli dohotka nerazvijene zemlje malo nazadnije u odnosu na tranzicijske, odnosno da je kod njih nejednakost u raspodjeli dohotka nešto veća. To je i očekivano s obzirom na stupanj razvijenosti istih u odnosu na tranzicijske zemlje.

U Grčkoj se nejednakost raspodjele bogatstva kretala prosječno 6,2% i u 2018. je zamjetan pad nejednakosti raspodjele dohotka. Turska imala vrlo visoku nejednakost u raspodjeli dohotka u promatranom razdoblju, a najviša je bila 2017. godine, kada je iznosila 8,7%. Armenija je zabilježila vrlo visoke stope nejednake raspodjele dohotka 2014., 2016. i 2018. godine koje su iznosile 9%. U Litvi se ova nejednakost s godinama povećavala, pa je 2018. bila veća za 1% u odnosu na 2014. godinu, što je vrlo značajan pokazatelj u preraspodjeli bogatstva. Latvija je zabilježila najveću stopu nejednakosti u 2018. godini, kada je ista iznosila 6,8%. Makedonija je zabilježila najveću stopu nejednakosti 2014. godine, da bi ona potom počela padati i 2018. je iznosila 6,4%, odnosno umanjena je za 0,8%. Srbija je zabilježila 2016. godine najveću stopu nejednakosti od svih odabranih nerazvijenih zemalja te je ista tada iznosila 11%. BiH je imala gotovo identičnu stopu nejednakosti kroz cijelo promatrano razdoblje koja je iznosila prosječno 9,4%, sa odstupanjima od 0,1%. Konačno, Albanija je, kao i BiH imala stagnirajuću stopu nejednakosti, koja je prosječno iznosila 7,2%.

Tablica 17. Postotak stanovništva koji živi sa 5,50\$ dnevno za odabrane nerazvijene zemlje u razdoblju od 2011. – 2015. godine

Zemlja	2011	2012	2013	2014	2015
Grčka	4,7	6,2	7	7	6,7
Turska	13,6	13	11,4	10,5	11,5
Armenija	60,8	56,5	54,6	52,3	48,3
Litva	5,5	5,6	5	5	4,2

Latvija	8,7	7,5	6	5,5	4
Makedonija	31,3	29,2	28,2	24,3	23,1
Srbija	12,1	12,8	12,4	12,9	12,7
Bosna i Hercegovina	13,1	13,5	13,3	14,0	13,5
Albanija	15,6	14,3	14,6	15,0	15,6

Izvor: izrada autorice prema podacima Svjetske banke, Svjetska banka (2019): Poverty headcount ratio at \$5.50 a day (2011 PPP) (% of population), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC?end=2014&locations=RO&start=2010&view=chart>, pristupljeno 12.07.2019.

Iz tablice 17. je vidljivo kako stanovništvo nerazvijenih zemalja živi u težim uvjetima od tranzicijskih te da je ovdje prisutan mnogo veći postotak stanovništva koje živi sa 5,5\$ dnevno u usporedbi sa tranzicijskim zemljama, što je i očekivano, s obzirom na stupanj razvoja.

Grčka je od svih nerazvijenih odabranih zemalja imala najmanju stopu stanovništva koja živi sa 5,5\$ dnevno i ona je prosječno iznosila 6,3%. Turska je imala ovu stopu dvostruko veću od Grčke, a najviša je bila 2014. godine, kada je iznosila 13,6%. Armenija je od svih nerazvijenih zemalja imala ovu stopu najvišu koja je prelazila vie od 50%, indicirajući kako je tamo siromaštvo snažno zastupljeno, a najviša stopa je bila 2011. godine, kada je iznosila 60,8%. Litva i Latvija su imale slične stope stanovništva prema kojima stanovništvo živi sa 5,5 \$ dnevno, gdje su obje imale ove stope najviše u 2011. godini – Litva je tada imala stopu d 5,5%, a Latvija 8,5%.

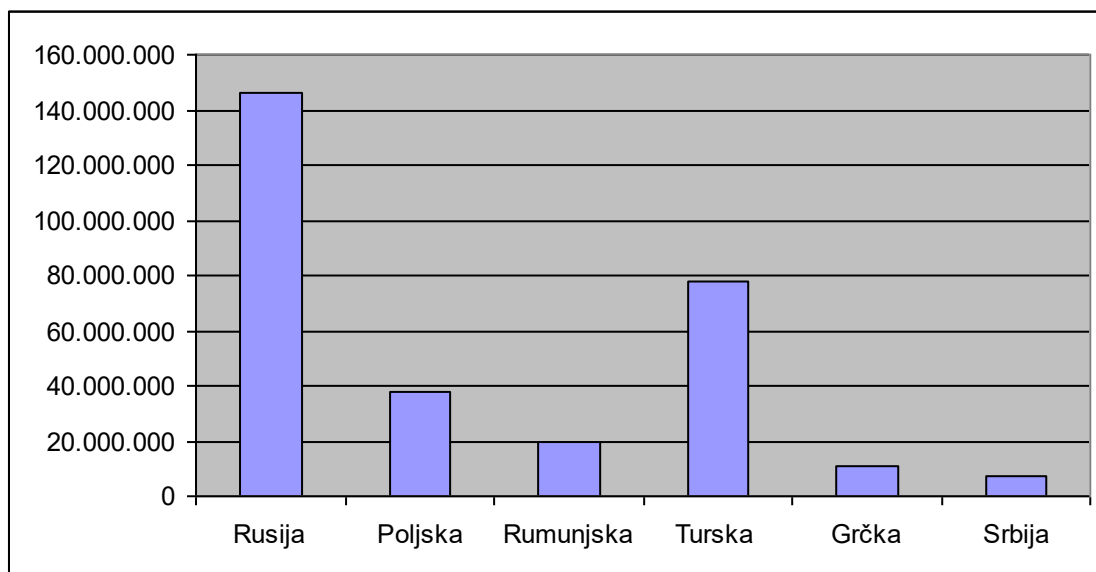
Makedonija je zemlja koja je imala također visoku stopu stanovništva koja živi a 5,5\$ dnevno, a najviša je bila 2011. godine, kada je iznosila 31,2%. Srbija je imala relativno nisku ovu stopu u promatranom razdoblju, a najviša je bila 2014. godine, kada je iznosila 12,9%. BiH je imala nešto veću stopu od Srbije, a u promatranom razdoblju je ista bila najviša 2014. godine, kada je iznosila 14%. Konačno, Albanija je u istom klasificiranom rangu kao Srbija jer je imala gotovo slične stope ovog stanovništva, a najviša stopa je bila 2014.godine, kada je iznosila 15%.

5. KOMPARATIVNA ANALIZA RASPODJELE BOGATSTVA U TRANZICIJSKIM I NERAZVIJENIM ZEMLJAMA

Po završetku detaljne analize raspodjele bogatstva u tranzicijskim i nerazvijenim zemljama sukladno analitičkim postupcima obrade siromaštva i

raspodjele bogatstva za odabrane pojedine grupe zemalja (tranzicijske i nerazvijene), ovo poglavlje će obraditi komparativnu analizu dvaju navedenih grupa. Analiza će se izvršiti za sve pokazatelje: populaciju, BDP per capita, stopu rizika od siromaštva, Ginijev koeficijent distribucija dohotka k stopa stanovnika koja živi sa 5,5 \$ dnevno, što je donja granica siromaštva.

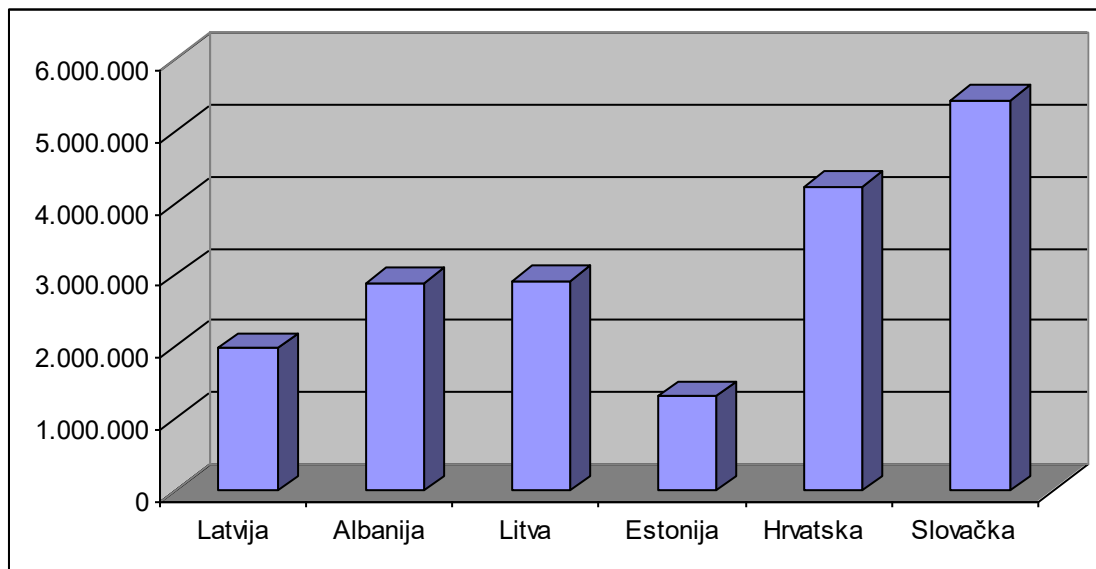
Grafikon 1. Usporedba populacije tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (zemlje s najvećom populacijom)

Izvor: izrada autorice temeljem podataka Countryeconomy.com

Iz grafikona 1. je vidljivo kako je komparacijom tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema veličini populacije od tranzicijskih zemalja najveća Rusija, a od nerazvijenih zemalja je najveća Turska. Slijede Poljska i Rumunjska (tranzicijske), dok je od nerazvijenih po veličini populacije druga Grčka.

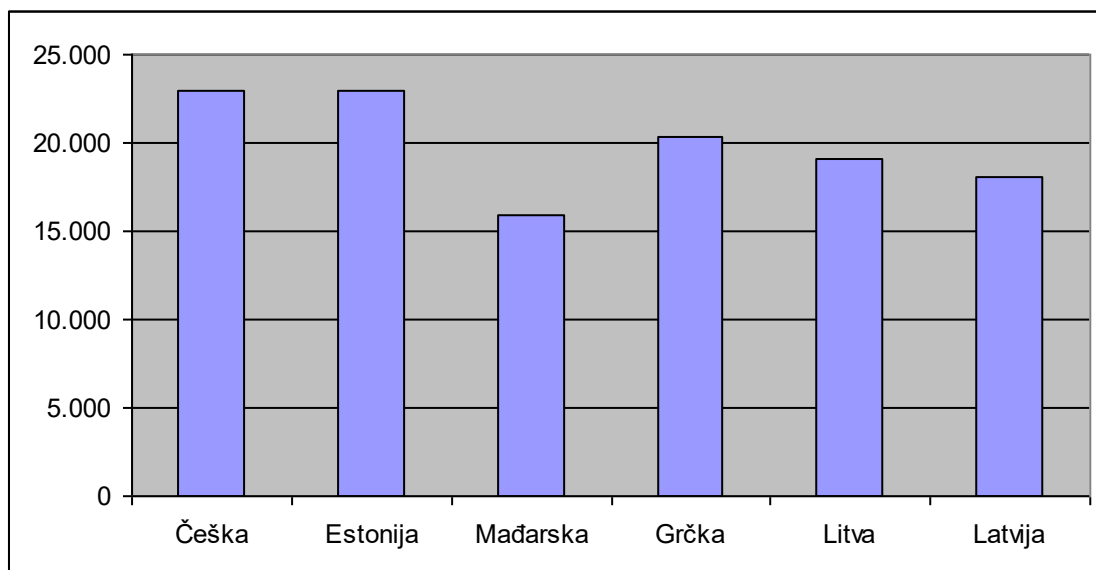
Grafikon 2. Usporedba populacije tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (zemlje s najmanjom populacijom)

Izvor: izrada autorice temeljem podataka Countryeconomy.com

Prema usporedbi veličine populacije tranzicijskih i nerazvijenih zemalja, od odabranih zemalja najveću populaciju su imale Hrvatska i Slovačka (tranzicijske) te Albanija i Litva (nerazvijene). Najmanju populaciju je od tranzicijskih imala Estonija, a od nerazvijenih Hrvatska.

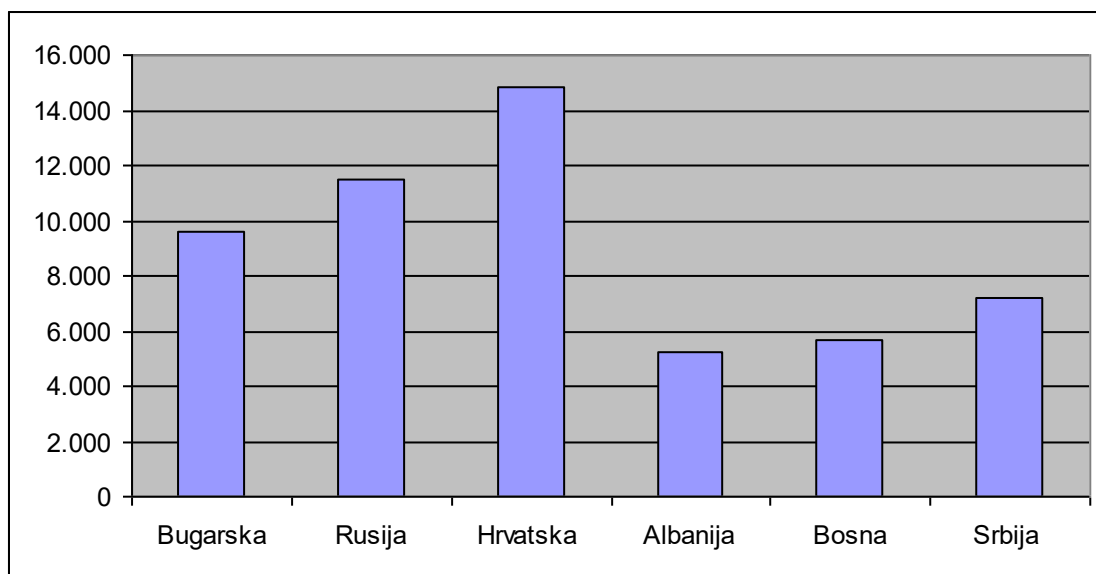
Grafikon 3. Usporedba BDP – a per capita tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (prema najvišim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice temeljem podataka Countryeconomy.com

Iz grafikona 3. je vidljivo kako najveći BDP per capita imaju Češka i Estonija od tranzicijskih zemalja, a od nerazvijenih Grčka i Latvija. S obzirom na usporedbu ove dvije grupe zemalja, zamjetno je kako nerazvijene zemlje imaju neznatno niži BDP per capita kao glavni pokazatelj razvijenosti zemalja. Svi navedeni BDP – i per capita promatranih zemalja su relativno slične veličine i svi se kreću preko 15.000 dolara. Može se zaključiti kako u ovom glavnom pokazatelju razvoja nerazvijene zemlje ne odstupaju značajno od tranzicijskih zemalja.

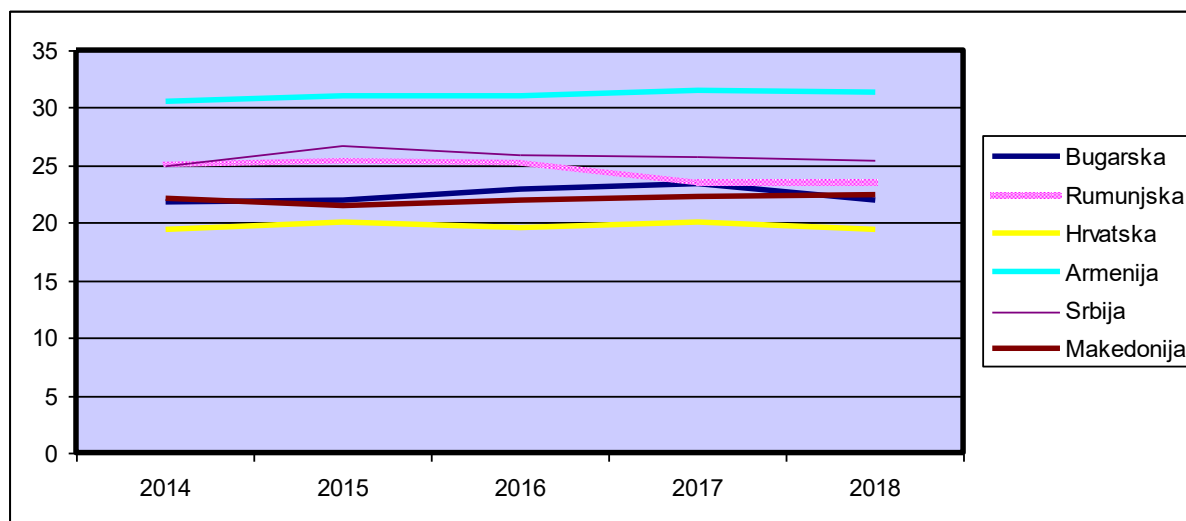
Grafikon 4. Usporedba BDP – a per capita tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (prema najmanjim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice temeljem podataka Countryeconomy.com

Iz grafikona 4. vidljivo je kako od tranzicijskih zemalja najmanji BDP per capita ima Bugarska te on iznosi 9,6 tisuća dolara. Najmanji BDP per capita od nerazvijenih zemalja ima Albanija te on iznosi 5,2 tisuće dolara. Najveći ovaj pokazatelj od tranzicijskih zemalja ima Hrvatska, a od nerazvijenih zemalja najveći ima Srbija. Iz navedenih podataka se implicira zaključak kako BDP per capita nerazvijenih zemalja odstupa od istoga tranzicijskih zemalja za prosječno 4 tisuće dolara, što je indikativan pokazatelj napretka nerazvijenih prema tranzicijskim. S druge strane, implicira se zaključak kako i one tranzicijske zemlje koje su i u grupi manje razvijenih, u ekonomskom rastu i razvoju znatno odstupaju od nerazvijenih zemalja u procesu transformacije do tržišnog gospodarstva.

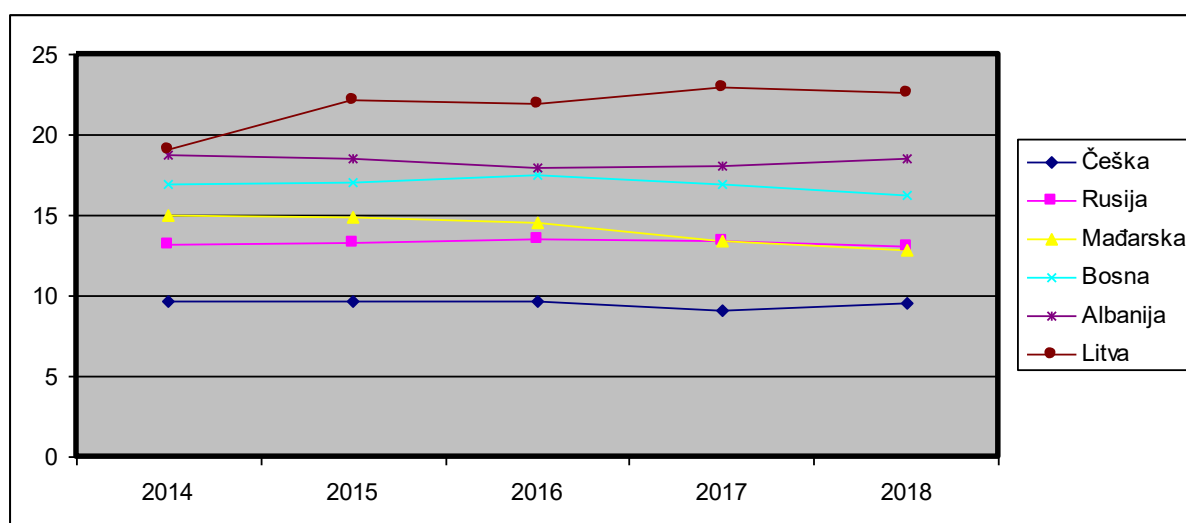
Grafikon 5. Usporedba tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi rizika od siromaštva od 2014. – 2018.godine (s najvišim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata

Grafikon 5. prikazuje stopu rizika od siromaštva za tri tranzicijske i tri nerazvijene zemlje koje su imale najviše stope siromaštva. Iz grafikona je vidljivo kako su nerazvijene zemlje bliske tranzicijskima po visini stope rizika od siromaštva, odnosno da je u obje skupine zemalja siromaštvo prisutno u gotovo podjednakoj stopi. Iz grafikona je vidljivo kako je najniže stope siromaštva od prikazanih zemalja imala Hrvatska kao tranzicijska zemlja, a najviše Armenija kao nerazvijena zemlja.

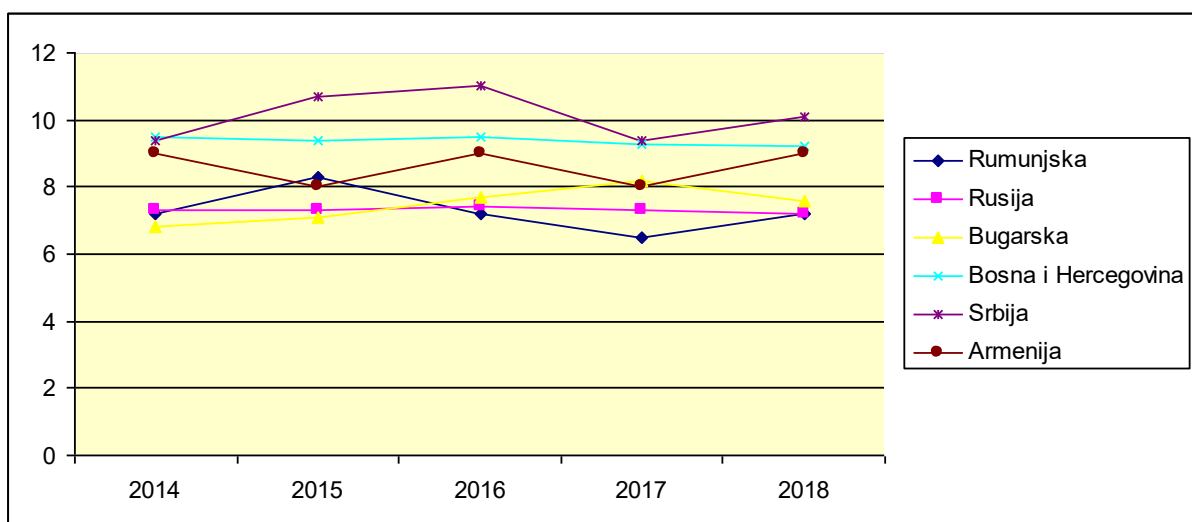
Grafikon 6. Usporedba tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi rizika od siromaštva od 2014. – 2018.godine (s najnižim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima Eurostata

Iz grafikona 6. vidljivo je kako je stopa rizika od siromaštva kod tranzicijskih i nerazvijenih zemalja s najnižim vrijednostima u komparaciji visoka. Vidljivo je kako tranzicijske zemlje imaju niže stope siromaštva od nerazvijenih u prosjeku za 3%, iako su i kod tih zemalja ove stope na višoj razini od prihvatljivih. Tako Češka, kao odabrana tranzicijska zemlja s najnižom vrijednošću stope ima istu prosječnu u iznosu od 9,7%, dok najveću ima Litva, kao nerazvijena zemlja u iznosu od 22,9%. Navedeno implicira zaključak da odabrane nerazvijene zemlje imaju veću stopu rizika od siromaštva od tranzicijskih, što je i očekivana činjenica s obzirom na njihov zaostali stupanj razvoja u odnosu na tranzicijske zemlje.

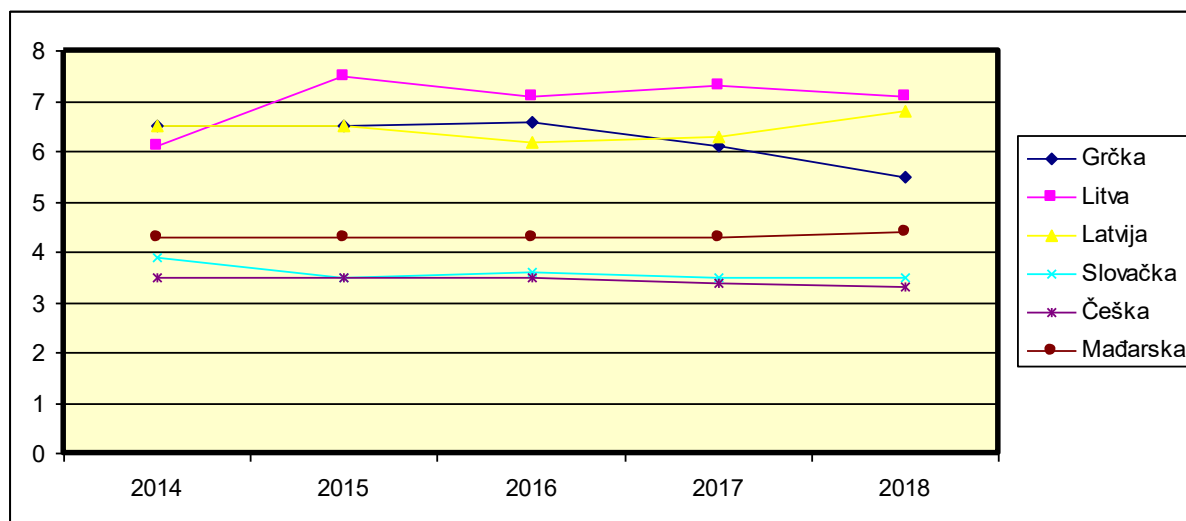
Grafikon 7. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema raspodjeli bogatstva u razdoblju od 2014. – 2018. (s najvišim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima sa Eurostata

U priloženom grafikonu je prikazana distribucija dohotka, odnosno raspodjela bogatstva, gdje su za komparaciju uzete tri tranzicijske i nerazvijene zemlje s najvišim vrijednostima distribucije dohotka. Iz grafikona 7. je vidljivo kako nerazvijene zemlje imaju više izraženu nejednakost distribucije dohotka, odnosno više nejednaku raspodjelu bogatstva nego tranzicijske zemlje. Razlika među navedenima prelazi više od 2%, što ukazuje na činjenicu da nerazvijene zemlje imaju vrlo izraženu nejednakost koja doprinosi polarizaciji bogatstva u navedenim zemljama.

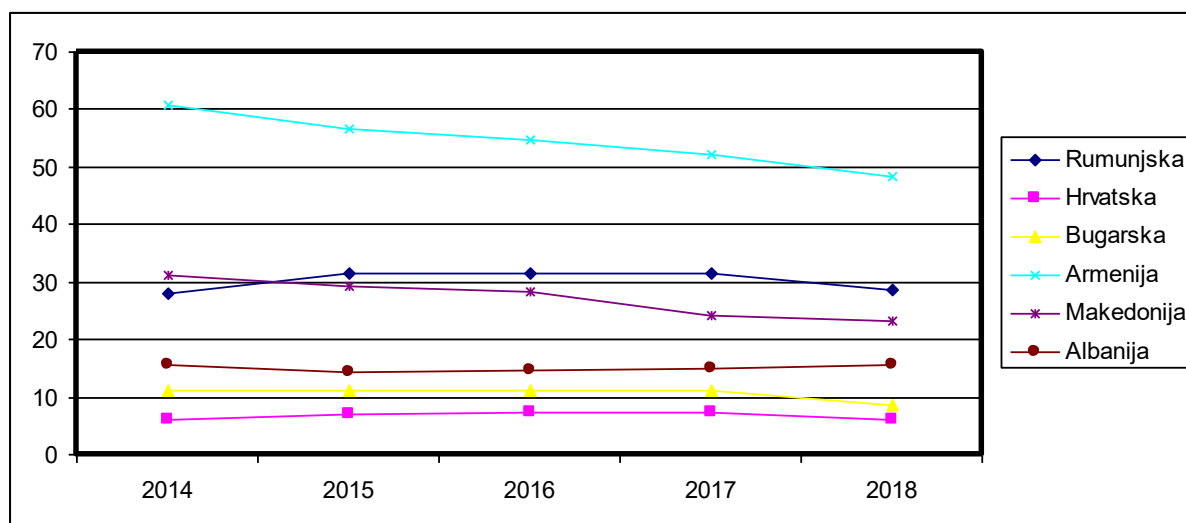
Grafikon 8. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema raspodjeli bogatstva u razdoblju od 2014. – 2018. (s najnižim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima sa Eurostata

Grafikon 8. prikazuje raspodjelu bogatstva između tri odabrane tranzicijske i nerazvijene zemlje koje imaju najniže vrijednosti distribucije dohotka. U komparaciji navedenih zemalja, najnižu stopu ima Češka koja prosječno iznosi 3,5%, a najvišu ima Litva koja iznosi prosječno 7,1%. Razlika između ovih dvaju stopa je gotovo dvostruka, što implicira zaključak da i nerazvijene zemlje koje imaju najmanju nejednakost, istu imaju višu nego tranzicijske zemlje i to skoro po dvostrukoj stopi. To ukazuje da je stupanj zaostalosti nerazvijenih zemalja visok i da je nejednakost u nerazvijenim zemljama, osim drugih, jedan od vodećih problema u regulaciji razvoja.

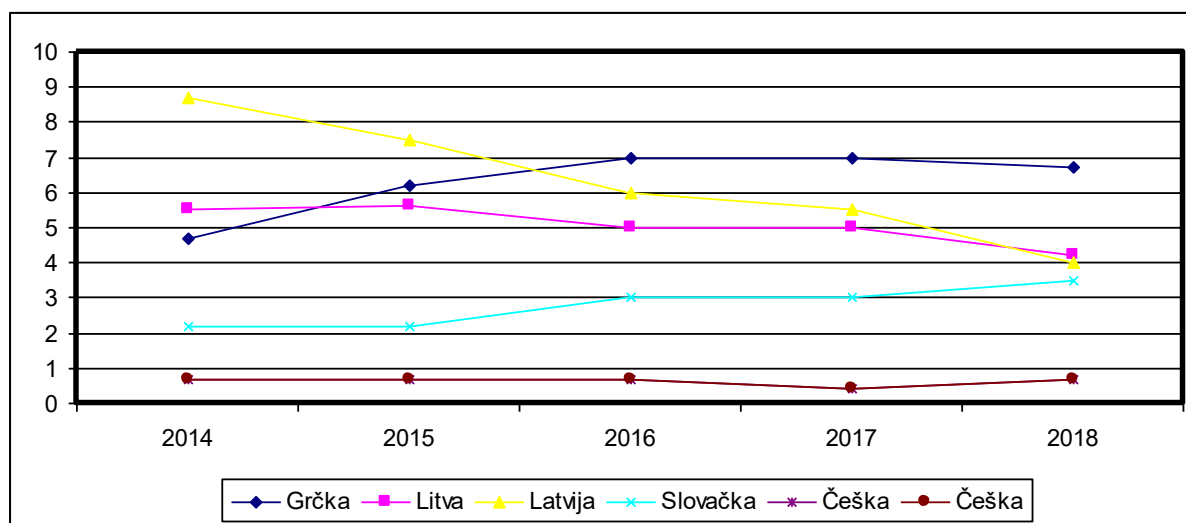
Grafikon 9. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno od 2014. – 2018. godine (s najvišim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima sa Eurostata

Grafikon 9. prikazuje stopu stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno u odabranim tranzicijskim nerazvijenim zemljama, između kojih su odabrane zemlje s najvišim vrijednostima. S obzirom da Svjetska banka (2002) definira 5,50 \$ kao donju granicu životne egzistencije, iz grafikona je vidljivo kako najviše stanovništva s tim iznosom živi u Armeniji, njih čak prosječno 54,5%, što ukazuje da činjenicu da više od ½ stanovništva Armenije živi na granici egzistencije. Hrvatska je, među odabranim zemljama, zemlja u kojoj je najmanji postotak stanovništva koje živi sa istoimenim iznosom. Iz navedenih podataka implicira se zaključak da je u nerazvijenim zemljama postotak stanovništva koje živi na rubu egzistencije vrlo visok, gdje prosječno gotovo 30% stanovništva u nerazvijenim zemljama živi sa 5,5 \$ dnevno, dok u tranzicijskim zemljama ovaj postotak prosječno iznosi 11%.

Grafikon 10. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno od 2014. – 2018. godine (s najnižim vrijednostima)

Izvor: izrada autorice prema podacima sa Eurostata

Grafikon 10. prikazuje odabrane tri tranzicijske i nerazvijene zemlje koje imaju najnižu stopu stanovništva koje živi na rubu egzistencije, odnosno sa 5,50 \$ dnevno. Iz grafikona je vidljivo kako Češka, kao tranzicijska zemlja, ima taj postotak najmanji te on iznosi prosječno 0,6%. Najveći postotak stanovništva na rubu egzistencije u promatranom grafikonu ima Latvija, kao nerazvijena zemlja, gdje ovaj postotak prosječno iznosi 6,2%. Iz navedenog se implicira zaključak kako ipak i među nerazvijenim i tranzicijskim zemljama postoje one u kojima stanovništvo ne živi na rubu egzistencije, posebice u nerazvijenim zemljama, s obzirom na stupanj njihova razvoja. Tako, primjerice, u Grčkoj, Litvi i Latviji samo 5% stanovništva živi na rubu egzistencije, odnosno sa 5,50 \$ dnevno, što ukazuje na činjenicu da situacija života na rubu siromaštva čak i u nerazvijenim zemljama nije toliko progresivna.

6. ZAKLJUČAK

Preraspodjela dohotka je fenomen u zemljama svijeta koji dovodi do polarizacije ekonomije i društvenih odnosa, stvarajući među zemljama jaz između bogatih i siromašnih, koji je sve produbljeniji. Ovakva diferencijacija urbanih sustava svijeta kreira nejednakost među zemljama svijeta, stvarajući od njih različit stupanj razvijenosti i klasificirajući ih kao razvijene, tranzicijske i nerazvijene zemlje.

Tranzicijske zemlje karakterizira stupanj transformacije njihovih gospodarstava iz zatvorenih komunističkih u otvorena kapitalistička gospodarstva. S druge strane nerazvijene zemlje karakterizira slaba razvijenost industrijskog sektora, nerazvijenost obrazovnog sektora, nizak životni standard i BDP per capita kao osnovni pokazatelj ove razvijenosti.

Raspodjela bogatstva u tranzicijskim i nerazvijenim zemljama povlači za sobom i problematiku siromaštva, koje je izraženo i u tranzicijskim i osobito u nerazvijenim zemljama svijeta, koji predstavlja aktualni problem kojima se navedene zemlje suočavaju. U tranzicijskim zemljama nejednakost i siromaštvo su problemi koji su prisutni u srednjem stupnju i ove zemlje imaju izraženu diferencijaciju bogatih i siromašnih, ali i izraženu polarizaciju ekonomije, gdje je u društvu izrađen status bogatih i siromašnih u srednjoj razini. Nerazvijene zemlje karakterizira izrazito visok stupanj nejednakosti u raspodjeli bogatstva i polarizacija društvenog statusa na bogate i siromašne, kao i aktualna problematika siromaštva te života njihova stanovništva na rubu egzistencije, gdje je isto prisutno u snažnoj mjeri u nerazvijenim zemljama, što je i karakteristično za stupanj njihova razvoja.

Analiza raspodjele bogatstva i siromaštva u tranzicijskim zemljama izvršena u ovom radu na primjeru odabranih zemalja pokazala je kako je distribucija dohotka u tranzicijskim zemljama neravnomjerna i snažno izražena. Obradeni pokazatelji (Ginijev koeficijent, stopa rizika od siromaštva te stopa stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno kao donja granica egzistencije) ukazali su na činjenicu kako je polarizacija ekonomskih odnosa u tranzicijskim zemljama progresivna te kako je siromaštvo u istima prisutno, ali ih vlade tih zemalja strateškim mjerama još uvijek drže u kontrolnim granicama.

Analiza raspodjele bogatstva i siromaštva u nerazvijenim zemljama pokazala je snažnu prisutnost nejednakosti u ovim zemljama, gdje je Ginijev koeficijent kao

ključni pokazatelj u istima vrlo visokih vrijednosti. S obzirom na zaostali stupanj razvoja, ove zemlje karakterizira visoka prisutnost stanovništva koje živi na rubu egzistencije te visoka stopa rizika od siromaštva koje je jako izraženo u ovim zemljama.

Komparativnom analizom raspodjele bogatstva i siromaštva između tranzicijskih i nerazvijenih zemalja došlo se do zaključka da su nejednakost i siromaštvo izraženiji u nerazvijenim nego u tranzicijskim zemljama. Tranzicijske zemlje su razvijenije te ulažu u modernizaciju svoga gospodarstva na putu prema otvorenom tržišnom kapitalizmu, ali su u mnogim segmentima još uvijek na razini nerazvijenih zemalja. Nerazvijene zemlje su zaostale u stupnju nejednakosti i raspodjeli bogatstva, kao i u prisutnosti siromaštva za tranzicijskima, što je vidljivo iz obrađene komparacije, ali iste i obilježava snažan zaostali stupanj industrijskog razvoja, velika prisutnost siromaštva i snažna polarizacija nejednakosti, čime su one stavljene na periferiju svjetskog razvoja.

U borbi protiv neadekvatne preraspodjele dohotka i prisutnosti siromaštva u navedenim zemljama potrebno je iznaći učinkovito rješenje. Vlade istih trebaju razviti strateške smjernice i aktivnosti koje će implementirati u operacionalizaciji svojih političkih i ekonomskih aktivnosti, s ciljem da smanje polarizaciju bogatih i siromašnih, ali i da reduciraju stupanj siromaštva na prihvatljivu razinu za svaku zemlju.

LITERATURA

Knjige:

1. BECK, Ulrich, Moć protiv moći u doba globalizacije, Zagreb, Školska Knjiga, 2004.
2. BENIĆ, Đ. (2001): Osnove ekonomije, Školska knjiga, Zagreb.
3. MANKIW, G. (2006): Osnove ekonomije, Zagrebačka škola za ekonomiju i menadžment, Zagreb.
4. PACIONE, M. (2009): *Urban Geography*, Routledge: London.

Publikacije:

1. Državni zavod za statistiku (2018): Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2017. godini, dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/14-01-01_01_2018.htm, pristupljeno 13.07.2019.
2. Svjetska banka (2002): Transition – the first ten years, World Bank, Washington DC, USA, dostupno na <http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/complete.pdf>, pristupljeno 11.07.2019.

Znanstveni članci:

1. KOVAČIĆ, B. et. al. (2016): Lorenzova krivulja i o Ginijevom koeficijentu koncentracije, Hrvatski matematički elektronički časopis, dostupno na <http://e.math.hr/category/klju-ne-rije-i/lorenzova-krivulja>, pristupljeno 11.07.2019.
2. European Commission (2017): Rješavanje problema nejednakosti, dostupno na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-addressing-inequalities_hr.pdf, pristupljeno 11.07.2019.
3. CINI, V. et. al. (2011): Problem raspodjele dohotka i analiza siromaštva Republike Hrvatske, Ekonomski vijesnik, Vol. XXIV, No. 1, str. 121 – 136

4. KARAJIĆ, N. (2002): Siromaštvo i neslužbeno gospodarstvo u Hrvatskoj – kvalitativni aspekti, Financijska teorija i praksa, Vol. 26, No. 1, str. 292

Online izvori:

1. Countryeconomy (2019): Population, dostupno na <https://countryeconomy.com/demography/population>, pristupljeno 13.07.2019.
2. Countryeconomy.com (2019): Gross Domestic Product, dostupno na <https://countryeconomy.com/gdp>
3. Economic Online (2019): Equity and inequality, dostupno na http://www.economicsonline.co.uk/Managing_the_economy/Inequality_and_equity.html, pristupljeno 11.07.2019.
4. Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex – Females, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tessi010&language=en>, pristupljeno 13.07.2019.
5. Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex – Females, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tessi010&language=en>, pristupljeno 13.07.2019.
6. Eurostat (2019): At-risk-of-poverty rate by sex, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi010&plugin=1>, pristupljeno 13.07.2019.
7. Eurostat (2019): Inequality of income distribution, dostupno na <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tespm151&plugin=1>, pristupljeno 12.07.2019.
8. Eurostat (2019): Labour market transitions, dostupno na http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsi_long_q&lang=en, pristupljeno 11.07.2019.
9. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2019): Statistika tržišta rada – otvoreni podaci, dostupno na <http://www.hzz.hr/statistika/>, pristupljeno 11.07.2019.
10. Law and Democracy in Latin America (2019): Gini definition, dostupno na https://www.laits.utexas.edu/lawdem/unit03/reading2/Gini_definition.html, pristupljeno 11.07.2019.

11. Proleksis enciklopedija (2019): Lorenzova krivulja, dostupno na <http://proleksis.lzmk.hr/35074/>, pristupljeno 11.07.2019.
12. Svjetska banka (2019): GINI index (World Bank Estimate), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2014&locations=RS&start=2010&view=chart>, pristupljeno 11.07.2019.
13. Svjetska banka (2019): Poverty headcount ratio at \$5.50 a day (2011 PPP) (% of population), dostupno na <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.UMIC?end=2014&locations=RO&start=2010&view=chart>, pristupljeno 12.07.2019.
14. Svjetski program za hranu (2019): Country strategic planning, dostupno na <https://www1.wfp.org/country-strategic-planning>, pristupljeno 11.07.2019.
15. United nations Development Programme (2019). Human Development Index, dostupno na <http://hdr.undp.org/en/data>, pristupljeno 14.07.2019.

POPIS TABLICA

Naziv	Broj stranice
Tablica 1. SWOT analiza siromašnih osoba u Hrvatskoj	12
Tablica 2. Prikaz Ginijeveg koeficijenta za najznačajnije tranzicijske zemlje od 2011. – 2015. godine	15
Tablica 3. Prikaz nejednakosti raspodjele dohotka za tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine	17
Tablica 4. Postotak stanovništva koji živi sa 5,50\$ dnevno za odabrane tranzicijske zemlje u razdoblju od 2011. – 2015. godine	18
Tablica 5. Prikaz stanovništva odabranih tranzicijskih zemalja od 2014.- 2018. godine	19
Tablica 6. Prikaz BDP – a za odabrane tranzicijske zemlje od 2014. – 2018. godine (milijarde dolara)	20
Tablica 7. BDP po glavi stanovnika za odabrane tranzicijske zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine	22
Tablica 8. Prikaz stope rizika od siromaštva odabranih tranzicijskih zemalja od 2014. – 2018. godine	23
Tablica 9. Stopa rizika od siromaštva za odabrane tranzicijske zemlje prema spolu za 2017. godinu	24
Tablica 10. Prikaz stanovništva odabranih nerazvijenih zemalja od 2014.- 2018. godine	26
Tablica 11. Prikaz BDP – a za odabrane nerazvijene zemlje u razdoblju od 2014. – 2018. godine (milijarde dolara)	27

POPIS SLIKA

Naziv	Broj stranice
Slika 1. Lorenzova krivulja	4
Slika 2. Ginijev koeficijent unutar Lorenzove krivulje	5

POPIS GRAFIKONA

Naziv	Broj stranice
Grafikon 1. Usporedba populacije tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (zemlje s najvećom populacijom)	35
Grafikon 2. Usporedba populacije tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (zemlje s najmanjom populacijom)	36
Grafikon 3. Usporedba BDP – a per capita tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (prema najvišim vrijednostima)	36
Grafikon 4. Usporedba BDP – a per capita tranzicijskih i nerazvijenih zemalja (prema najmanjim vrijednostima)	37
Grafikon 5. Usporedba tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi rizika od siromaštva od 2014. – 2018. godine (s najvišim vrijednostima)	38
Grafikon 6. Usporedba tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi rizika od siromaštva od 2014. – 2018.godine (s najnižim vrijednostima)	38
Grafikon 7. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema raspodjeli bogatstva u razdoblju od 2014. – 2018. (s najvišim vrijednostima)	39
Grafikon 8. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema raspodjeli bogatstva u razdoblju od 2014. – 2018. (s najnižim vrijednostima)	40
Grafikon 9. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno od 2014. – 2018. godine (s najvišim vrijednostima)	41
Grafikon 10. Usporedba odabranih tranzicijskih i nerazvijenih zemalja prema stopi stanovništva koje živi sa 5,50 \$ dnevno od 2014. – 2018. godine (s najnižim vrijednostima)	42

SAŽETAK

Raspodjela svjetskog bogatstva ukazuje na stupanj jaza između bogatih i siromašnih zemalja svijeta, gdje prisutna polarizacija precizno definira, sukladno ekonomskim pokazateljima, koje su zemlje bogate, a koje siromašne. Nerazvijene zemlje karakterizira izrazito visok stupanj nejednakosti u raspodjeli bogatstva i polarizacija društvenog statusa na bogate i siromašne. Komparativnom analizom raspodjele bogatstva i siromaštva između tranzicijskih i nerazvijenih zemalja došlo se do zaključka da su nejednakost i siromaštvo izraženiji u nerazvijenim nego u tranzicijskim zemljama. Tranzicijske zemlje su razvijenije te ulažu u modernizaciju svoga gospodarstva na putu prema otvorenom tržišnom kapitalizmu, ali su u mnogim segmentima još uvijek na razini nerazvijenih zemalja. Nerazvijene zemlje su zaostale u stupnju nejednakosti i raspodjeli bogatstva, kao i u prisutnosti siromaštva za tranzicijskim.

Ključne riječi: raspodjela, bogatstvo, siromaštvo, nejednakost, dohodak, tranzicija

SUMMARY

The distribution of world wealth points to the gap degree between the rich and poor countries of the world, where the presented polarization present defines, according to economic indicators, which are rich and poor countries. The underdeveloped countries are characterized by an extremely high degree of inequality in the distribution of wealth, also as the polarization of the social status of the rich and the poor. Using the comparative analysis of the distribution of wealth and poverty between transition and underdeveloped countries, the conclusion is that inequality and poverty are expressed much more in underdeveloped countries than in transition countries. Transition countries are more developed and so they invest in modernization of their economy on their way to the open market capitalism, but are in many segments still at the level of underdeveloped countries. Underdeveloped countries are lagging behind in the degree of inequality and distribution of wealth as well as in the presence of poverty for the transition countries.

Key words: distribution, wealth, poverty, inequality, income, transition